

Aleksandra Koivunen

KÄDENTAITOJA ERITYISRYHMILLE –
KÄDENTAITOKANSIO ERITYISRYHMIEN OHJAAMISEEN

Sosiaalialan koulutusohjelma
2014

Kädentaitoja erityisryhmille – kädentaitokansio erityisryhmien ohjaamiseen

Koivunen, Aleksandra
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Joulukuu 2014
Ohjaaja: Hautala, Päivi-Maria
Sivumäärä: 53
Liitteitä: 2

Asiasanat: kädentaidot, kommunikaatio, erityistä tukea tarvitseva henkilö, ohjaaminen

---

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda kädentaitokansio, jonka pohjaksi opinnäytetyöntekijä piti kädentaitoihin liittyviä ohjaushetkiä Ammattiopisto Luovin opiskelijoille. Työn lähtökohtana olivat opinnäytetyön tekijän omakohtainen kiinnostus ja harrastuneisuus liittyen tutkittavaan aiheeseen.

Opinnäytetyön teoreettinen osuus pohjustaa kädentaitojen merkitystä niin subjektiivisena kokemuksena kuin ryhmänä työskenneltäessä. Teoria selventää kädentaitojen merkitystä myös syrjäytymistä ehkäisevänä toimintana ja terapeuttisena kokemuksena ihmiselle. Teoreettisessa osuudessa on nostettu esille myös erityistä tukea tarvitsevia ryhmiä, jotka myös ovat osa tämän opinnäytetyön tutkimusta, sekä tarkasteltu mahdollisia kommunikointimenetelmiä, joita heidän kanssaan voidaan käyttää.

Tämä opinnäytetyö on laadullinen toimintatutkimus, jonka lopullisena tuotoksena on valmis kädentaitokansio. Tutkimus tehtiin Luovin opiskelijoiden kanssa keväällä 2014. Tutkimuksessa on myös etnografisia piirteitä. Etnografia ei ole vain yksi metodi, vaan se on tutkimisen tyyli, johon kuuluu esitutkimusta, lukemista, muistiinpanoja, kenttätöitä, havainnointia sekä kulttuurikeskeisyyttä. (Syrjäläinen, Eronen & Värri (toim.). 2007, 160). Esitutkimuksena eli aiheeseen ennalta tutustumisena käytettiin työn tekijän jo valmista tietopohjaa sekä aiheeseen liittyvää kirjallisuutta. Kenttätöinä pidettiin ohjaushetket, joiden aikana tehtiin havaintoja ja muistiinpanoja. Muistiinpanojen ja havaintojen perusteella pystyttiin muokkaamaan ohjausta ja ohjeita parempaan suuntaan.

Tehdyn tutkimuksen perusteella kansioon valikoituneet ohjeet muuttuivat selkeämmiksi ja lyhyemmiksi. Kansion sisältöä on myös yksinkertaistettu ja sinne on lisätty asioita, joihin ohjaajana toimivan henkilön tulisi kiinnittää huomiota. Tutkimuksen tulokset ovat sekä kuvauksia että tulkintoja (Anttila 2006, 345.). Tässä työssä on käytetty apuna tilannekuvauksia havainnollistamaan tutkimuksen kulkua sekä työn tekijän omia tulkintoja ohjaamistilanteista.

Handcrafts for people with special needs

Koivunen, Aleksandra

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

December 2014

Supervisor: Hautala, Päivi-Maria

Number of pages: 53

Appendices: 2

Keywords: handcrafts, communication, person with special needs, guide

---

The purpose of this thesis was to create an album which includes instructions for handcrafts. The writer guided a student group at Luovi's vocational college and this way gathered up information. The bases of this thesis were writer's own interest and knowledge towards researched subject.

The theoretical part of this thesis explains the meaning of handcrafts not only as a subjective experience but also explaining meaning of it when working as a group. Crafts can be seen as a preventive and therapeutic action which the theoretical part defines more specific. In theoretical part has been also brought up some groups with special needs. The writer has also brought up different ways of communication.

In this thesis has been used qualitative study and activity analysis. The creation of this thesis is an album about handcrafts. The research was made with Luovi's students in spring 2014. The research has similarities with ethnographic study. Ethnography includes preliminary study, reading, making notes, working on the field, observation and cultural centrality. (Syrjäläinen et al. 2007, 160). The writer used her own knowledge and a lot of literature when doing the preliminary study (gathering basic information beforehand). The observation and notes was made on a field when the writer was guiding at the workshops. Notes helped to improve the given instructions to a better direction.

Handicrafts which the writer selected to the album are now simpler to understand thanks to the research made. The album of handicrafts includes also some advices which may come helpful for instructor during his/hers workshops. The theory part of this thesis contains some snapshots from the workshops and it also contains researcher's own thoughts. Snapshots are clarifying the process of this research.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	7
2	YHTEISTYÖ LUOVIN KANSSA	8
3	KÄDENTAITOJEN MERKITYS.....	10
	3.1 Luovat toiminnot.....	12
	3.2 Kuntoutus.....	13
	3.3 Terapeuttisuus.....	14
	3.4 Sosiaalisuus ja ryhmä.....	15
	3.5 Syrjäytymisen ehkäisy	17
4	OHJAAMIENI HENKILÖIDEN ERITYISPIIRTEITÄ.....	18
	4.1 Kehitysvammaisuus	19
	4.2 Autismi.....	20
	4.3 Aspergerin oireyhtymä, AS	21
	4.4 Fyysinen toimintarajoite, liikuntavamma	22
	4.5 ADHD ja ADD	22
	4.6 Näkemisen häiriöt.....	23
	4.7 Koordinaatiohäiriöt.....	24
5	TUTKIMUSPROSESSIN KUVAUS.....	25
	5.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tarkoitus.....	28
	5.2 Tutkimuksen aloittaminen	29
	5.2.1 Ensimmäinen ohjaukerta Luovissa 8.4.2014.....	30
	5.2.2 Toinen ohjaukerta 9.4.2014	34
	5.2.3 Kolmas ohjaukerta 22.4.2014	36
	5.2.4 Neljäs ohjaukerta 23.4.2014	37
	5.3 Ryhmän ohjaamisesta ja oppimisesta	38
	5.3.1 Hyvä ohjaaja ?.....	41
	5.3.2 Kuvien käyttö ohjauksen tukena	42
	5.3.3 Oppiminen luovan prosessin aikana.....	45
	5.3.4 Visuaalinen.....	45
	5.3.5 Auditivinen.....	46
	5.3.6 Taktiilinen	46
	5.3.7 Kinesteettinen.....	46
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA	47
	6.1 Tutkimuksen eettisyys	48
	6.2 Jatkomahdollisuudet	49

LÄHTEET..... 51

LIITTEET

"Taideteos on ainutlaatuisen luonteen ainutlaatuinen tulos."

- Oscar Wilde

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihe ”kädentaitoja erityisryhmille” syntyi jo opintojeni alkuvaiheessa. Olen itse harrastanut erilaisia käsitöitä ja askartelua usean vuoden. Lisäksi sosiaalialan koulutuksen vaihtoehtoisin ammattiopintoihini, erityispedagogiikkaan ja kehitysvammaisten ohjaamiseen lukeutuneet harjoittelut antoivat aihetta ajatteluun erityisryhmien mahdollisuuksista harrastaa kädentöitä. Harjoittelujeni aikana sain ohjata hyvin erilaisia ryhmiä kädentaitojen parissa, päiväkotilapsista aina ikääntyviin kehitysvammaisiin. Ryhmien ohjaaminen tuntui hyvältä ja jokaisen ohjauskerran jälkeen ajatus opinnäytetyön aiheesta vahvistui.

Opinnäytetyö on suunnattu erityistä tukea vaativien nuorten ohjaamiseen kuitenkin rajaamatta pois lapsia ja vanhuksia. Uskon, että myös päiväkotiryhmät ja ala-asteen luokkaryhmät hyötyvät tästä opinnäytetyöstä samoin kuin ikääntyvien kehitysvammaisten kanssa työskentelevät. Tällä opinnäytetyöllä haluan tuoda esille sen kuinka tärkeää kädentaitojen tekeminen ja harrastaminen on sekä fyysisen toiminnan että psyykkisten kokemusten kautta. Tämän opinnäytetyön tarkoitus on rohkaista erityisryhmien kanssa työskenteleviä henkilöitä hyödyntämään kädentaitoja osana työtään.

Koen opinnäytetyöni aiheen tärkeäksi, koska kokemusteni ja havaintojeni perusteella lähes jokainen kädentaitoja harjoittanut henkilö on jossain määrin tekemisestä nauttanut. Kaikilla erityisryhmien kanssa työskentelevillä ei välttämättä ole kokemusta kädentaidoista, joten tähän opinnäytetyöhön voi tukeutua. Kädentaitokansion luomisen pohjaksi sain pitää Ammattiopisto Luovissa muutaman ohjaushetken keväällä 2014. Ohjaushetket vahvistivat käsitystäni kädentaitojen merkityksestä ihmiselle sekä auttoivat hahmottamaan ohjaamisen tärkeyden.

Tämän teoriapohjaisen osuuden tarkoitus on havainnollistaa lukijalle kädentaitojen merkitystä ja auttaa lukijaa ymmärtämään perimmäinen syy kädentaitokansion luomiseksi. Perimmäinen ajatukseni kansion luomiseksi on jokaisen ihmisen oikeus tehdä ja saada elämyksiä kädentöiden kautta.

2 YHTEISTYÖ LUOVIN KANSSA

Ammattiopisto Luovi on valtakunnallisesti toimiva ammatillinen erityisoppilaitos. Luovin laajaan koulutustarjontaan kuuluvat valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus, ammatilliseen perustutkintoon johtava koulutus sekä ammatillinen lisä- ja täydennyskoulutus. Luovin arvot ovat Luovuus, Uudistajuus, Osaaminen, Välittäminen ja Ilo. (Ammattiopisto Luovin www-sivut 2014.)

Luovi toimii 26 paikkakunnalla. Vuonna 2013 Luovissa oli ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijoita 1470, joista 460 oli aikuiskoulutukseen osallistuneita opiskelijoita. Luovissa työskentelee noin 830 oman alansa asiantuntijaa. Ammattiopisto Luovin ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijat olivat kaikki erityistä tukea vaativia opiskelijoita, tyypillisiä perusteita erityisopetukselle olivat esimerkiksi oppimisvaikeudet ja psyykkiset ongelmat. (Ammattiopisto Luovin toimintakertomus 2013).

Luovin toimintaperiaatteisiin kuuluu huomioida jokainen opiskelija yksilönä. Jokainen henkilö on erityinen ja jokaiselle annetaan mahdollisuus kykyjensä mukaiseen ammatilliseen koulutukseen. Henkilöstön tarkoitus on auttaa opiskelijaa hyödyntämään voimavarojaan kantaessaan vastuuta itsestään ja tekemisistään. (Ammattiopisto Luovin toimintakertomus 2013).

Ammatillisen peruskoulutuksen lisäksi Luovissa on valmentavaa ja kuntotuttavaa opetusta sekä ohjausta, näitä ovat ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus (valmentava 1 -opetus) sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus (valmentava 2 -opetus). Valmentava 1 -opetuksen tavoitteena on luoda opiskelijalle hyvä ote opiskelusta ja varmuus kasvaa ja kehittyä. Erilaisiin ammatteihin ja koulutusmahdollisuuksiin tutustuminen, ammattiopinnoissa tarvittavien tietojen ja taitojen vahvistaminen sekä päivittäisessä elämässä tarvittavien tietojen ja taitojen vahvistaminen kuuluvat osaksi valmentava 1 -opetusta. Valmentava 2 -opetus taas auttaa itsenäistymiseen ja päivittäisten sekä yleisten rutiinien löytymiseen, kuten ryhmässä toimimiseen, asumiseen, ruuanlaittoon ja oman talouden hoitoon. (Luovi – hakijan opas 2014/15,10).

Yhteistyöni Ammattiopisto Luovin Porin toimipisteen kanssa alkoi syksyllä 2013, kun kysyin Luovin henkilökunnan kiinnostusta opinnäytetyöni aiheelle. Opinnäytetyön suunnitelman lähetin sähköpostitse työni vastaanottajalle alkuvuodesta 2014. Keväällä ensimmäisellä tapaamiskerralla tapasin Luovin henkilökuntaa ja sovin heidän kanssaan tulevat ohjauskerrat. Opinnäytetyöni vastaanottaja Luovissa, ohjaaja Sirpa Grönvall, sekä ohjaaja Niina Kuula olivat paikalla. Sain paljon kannustusta ja rohkaisua tuleviin ohjaustuokioihin. Henkilökunta kertoi minkälaisia opiskelijoita kohtaan ja valmistivat minua siihen. Sain myös vapaat kädet tutkia materiaaleja, joita voisin käyttää tai joiden avulla voisin ideoida tulevia kertoja. Hienointa oli kuitenkin se, minulle hankittiin puuttuvia mutta tarpeellisia materiaaleja, mikä puolestaan antoi entistä vapaammat kädet ideoinnille.

Kädentaitotuokioita ohjatessani luokassa oli lisäksi, opiskelijoiden lukumäärästä riippuen, yksi tai kaksi ohjaajaa. Koin mieluisaksi, että paikalla oli lisäksi joku muu, sillä ryhmä kuitenkin oli minulle täysin vieras ja muuttuikin aina vähän matkan varrella. Ohjaajat antoivat minun rauhassa selittää mitä tehdään ja miten, ja auttoivat sitten ohjeideni perusteella lisääpua tarvitsevia opiskelijoita. Koen, että yhteistyö oli vuorovaikutteista alusta lähtien ja sain ohjaustuokioista selkeyttä kädentaitokansion tekemiseen.

3 KÄDENTAITOJEN MERKITYS

”Taiteen kieli antaa erilaisille ihmisille mahdollisuuden kommunikoida. Se on tasa-arvoinen kieli, jonka avulla voimme paitsi ymmärtää itseämme paremmin myös tulla toisten taholta ymmärretyksi. Taide yhdistää meitä ja antaa osallisuuden tunteen”. (Kauppinen 2007, 12.) Linko (1998, 18) nostaa tutkimuksessaan esille kysymyksiä ja ajatuksia, joita varmasti moni meistä pohtii, ”ketkä määrittelevät, mikä on taidetta, kenellä on mahdollisuus sen tuottamiseen tai kokemiseen, minkälaista taidetta pidetään uutta luovana ja minkälainen taide tulee hyväksytyksi erityyppisten ihmisten joukossa”. Itse olen halunnut tuoda esille jokaisen oikeuden tehdä käsitöitä ja taidetta sekä korostaa ihmisen mahdollisuutta ilmaista itseään kädentaitojen kautta.

Kotiteollisuudella on ollut merkittävä rooli erityisesti maaseudun sivuelinkeinona. Kotiteollisuus on tarkoittanut maaseudulla omiksi tarpeiksi tai ansiotyönä tehtyä käsityötä. Tuotteita valmistettiin omaan käyttöön (kotitarviketeollisuus) tai myyntiin (ansioteollisuus). 1800-luvulla kotiteollisuuden merkitys vaihteli vallitsevien olojen mukaan. Vuosisadan puolivälissä teollistuminen laski sen arvostusta, kun taas 1860-luvun nälkävuosien myötä se tuli jälleen ajankohtaiseksi: kotiteollisuus toi kaivattuja lisäansioita puutteen keskelle. 1800-luvun loppupuolella myös julkinen kiinnostus tätä teollisuusmuotoa kohtaan kasvoi. Sotien aikana kotiteollisuuden merkitys korostui jälleen, sillä tiukka aika pakotti ihmiset omavaraisuuteen. (Taitoliiton [www-sivut 2014.](#))

Sotien jälkeen kotiteollisuuden sosiaalinen merkitys korostuikin: sotainvalidien, vammautuneiden, aistivammaisten ja vanhusten kotiteollisuustyö oli tärkeää sekä heidän ansiotyönään että yleisen vireyden ja terveyden kannalta. Sodan jälkeen teollisuudessa keskityttiin perusasioiden valmistamiseen. Kotiteollisuus on sodan jälkeen kohdannut vastustusta, mutta kuitenkin taas vuosien mittaan kasvattanut suosiotaan. Vuonna 1991 Kotiteollisuusliitto vaihtoi nimensä Käsi- ja taideteollisuusliitoksi, nykyään markkinointinimenä on Taitoliitto. (Taitoliiton [www-sivut 2014.](#))

Marketta Luutosen mukaan käsityö kuuluu yleissivistykseen ja se muokkaa identiteettiä. Käsityö on luomisen iloa sekä taitoa ja tietoa ratkaista ongelmia. Käsityö kuuluu tulevaisuuteen, uusi teknologia sekä ihmisen perustavaa laatua oleva tieto luovat uusia mahdollisuuksia. Käsityö voi tarjota uusia elämyksiä ja mahdollisuuden oppia jotakin uutta. ”Käsityötaitoon on yhdistynyt ajattelua ja konkreettista tekemistä ja siksi käsityön tekeminen kehittää ihmistä monipuolisesti.” (Hietanen (toim.) 2002, 9.)

Vammaisilla henkilöille kuuluvat samat ihmisoikeudet kuin muillekin ihmisille. Valtioilla on oikeudellinen ja moraalinen vastuu huolehtia siitä, että ihmisoikeudet toteutuvat kaikkien väestöryhmien - myös vammaisten henkilöiden - kohdalla. Vammaiset ovat oikeutettuja kaikkiin YK:n ihmisoikeussopimuksissa sekä ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa tunnustettuihin oikeuksiin. Jokaisella on oikeus elämään ja henkilökohtaiseen vapauteen, näin on määritelty Suomen perustuslaissa. Vammaisilla henkilöillä on oikeus olla yhteisön jäseniä ja osallistua kaikkeen sen toimintaan eri ikäkausina yhdenvertaisesti muiden kanssa. (Ihmisoikeudet.net:n www-sivut 2013; STM:n julkaisu 2010).

Käsityö on parhaimmillaan innostavaa ja luovaa, moniaistista kokemista sekä identiteetin rakennustyötä, joka edistää myös sukupuolten tasa-arvoa. Se tukee ihmisenä kasvua ja lisää hyvinvoinnin mahdollisuuksia tuottamalla suunnittelun ja tekemisen nautintoa itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa. Monipuolisella käsityön opetuksella kehitetään taitoja, joiden luomaa pohjaa tarvitaan useimmissa muuttuvan yhteiskunnan ammateissa. Monipuolisen käsityön osaamista voikin pitää ihmisen perusoikeutena ja yhteiskunnan tarvitsemana luovuuden moottorina. (Opetushallituksen opsblogi 2014.)

Kädentaitojen vahvistaminen voi tukea monipuolisesti vammaisten, heikommat akateemiset valmiudet omaavien tai opiskelun muuten vaikeaksi kokevien elämässä selviytymistä. Kädentaitojen vahvistaminen voi myös tarjota kokemukselliseen oppimiseen ja tekemiseen painottuvan vaihtoehdon teoriaopinnoille. Käsityöllä voi olla myös oppimishäiriöiden sekä kognitiivisten ja sosiaalisten kehityshäiriöiden korjaamisessa oma tärkeä osansa. Se esimerkiksi harjoittaa silmän ja käden yhteistyötä sekä tarjoaa aitoja, käytännönläheisiä ongelmanratkaisutilanteita sosiaalisessa vuoro-

vaikutuksessa. Käsi voi ohjata tekemisen ja kokemisen kautta informaation prosessointiin, reflektointiin ja oppimiseen. (Enkenberg, Väisänen & Savolainen 2001, 240–241.)

3.1 Luovat toiminnat

Kehitysvammaisten oppilaiden on usein helpompi ilmaista itseään toiminnan avulla kuin kielellisesti. Vaikka heillä on oppimiseen liittyviä vaikeuksia, he pystyvät luovaan toimintaan. Tekemisen prosessi on heille tärkeämpää kuin sen lopputulos tai se, mitä muut siitä sanovat. (Hautala & Honkanen (toim.) 2012, 78)

Ihmisen luova toiminta, emootioiden kokeminen, mielen herkistyminen tuntemaan, vapaa assosiointi ja kuvittelun eri muodot lisäävät monen tutkijan mielestä terveyttä (Vähälä 2003, 187.). Taiteen ja käsitöiden tekemiseen liittyvien elämysten kannalta olennaisia kokemuksia ovat varhaiset onnistumisen elämykset ja muilta saatu positiivinen huomio. Kannustajat ja rohkaiseminen ovat siis suuressa roolissa. On tärkeää muistaa, ettei kiinnostus käsitöihin lähde välttämättä kotoa, vaan siihen voi innostaa myös ulkopuolinen henkilö. Koulun käsityötuntien mielekkyys voi mahdollistaa henkilön lisääntyneen kiinnostuksen käsitöitä kohtaan (Linko 1998, 52).

Luovat toiminnat kuten käsityöt tarjoavat ihmiselle keinon ilmaista itseään kehonsa, aistiensa, tunteidensa ja mielikuvituksensa avulla esimerkiksi taiteen keinoin. Taiteen avulla voi purkaa tunteita kohteeseen, joka ei vahingoitu. Luovan toiminnan avulla annetaan esimerkiksi kehitysvammaiselle mahdollisuus ilmaista itseään, mahdollisuus kokea ja ilmaista tunteitaan ja näin ollen tutustua itseensä. Luova toiminta on keino käsitellä niin positiivisia kuin negatiivisiakin tunteita. (Kaski, Manninen & Pihko 2009, 219).

3.2 Kuntoutus

Kuntoutuksella tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla kuntoutuja saavuttaa paremman fyysisen toimintakyvyn, sosiaalisen kelpoisuuden ja henkilökohtaisen tyytyväisyyden ja suoriutuu helpommin päivittäisistä toiminnoista. Kuntoutuksen osa-alueita ovat lääkinällinen, sosiaalinen, kasvatuksellinen ja ammatillinen kuntoutus. Kuntoutuksen pyrkimyksenä on tukea ensisijassa kuntoutujan omaa elämänhallintaa edistäviä tavoitteita ja työskennellä hänen kanssaan tasa-arvoisessa ja itsenäistä suoriutumista palkitsevassa vuorovaikutussuhteessa. (Kaski ym. 2009, 252.)

Kuntouttavaa toimintaa suunniteltaessa on syytä muistaa ero habilitaation ja rehabilitaation välillä. Habilitaation tarkoitus on auttaa saavuttamaan taitoja, joihin henkilö ei ole ennen vammautumistaan pystynyt kun taas rehabilitaation tarkoituksena on taitojen uudelleen saavutus. Kehitys tapahtuu usein pieni askel kerrallaan, joten on syytä muistaa kannustaa asiakastaan jatkamaan, vaikka hän olisi jo valmis luovuttamaan. (Kaski ym. 2009, 132).

Kuntoutuksella on mahdollisuus edistää ja vahvistaa vammaisten henkilöiden oma-toimisuutta kaikkina ikäkausina. Se tukee niin lasten kuin ikäihmisten osallisuutta, koulunkäyntiä, opiskelua, työelämään pääsyä, työssä jaksamista ja taloudellista itsenäisyyttä. Vammaisen henkilön näkökulmasta kuntoutus on oma erikoistunut lohkonsa eri palvelu- ja sosiaaliturvajärjestelmien sisällä. Vastaavasti vammaisen henkilön kuntoutuspolku on yhdistelmä monen eri tahon palveluita ja etuuksia. Jotta kuntoutuja saisi tarvitsemansa palvelut oikea-aikaisesti ja oikeasta paikasta, tarvittaisiin kuntoutuksen yhdyshenkilöä tai palveluohjausta. (STM:n julkaisu 4:2010.)

Käsityö voi olla osana kuntoutusta sekä fyysisessä että psyykkisessä muodossa. Käsityön tarkoitus osana psyykkistä hyvinvointia on luoda ihmiselle hyvänolon ja onnistumisen tunteita. Käsityö tarjoaa ihmiselle mahdollisuuden käsitellä tunteitaan rauhassa, jolloin omaan itseensä tutustuminen on helpompaa (Hietanen 2002, 8) Fyysisen kuntoutumisen apuna voidaan käyttää käsitöitä. Aivotutkija Minna Huotilainen toteaa, että käsien toimintaa ohjaavien aivojen osien pitäminen aktiivisena on hyödyksi koko aivotoiminnalle. Huotilaisen mukaan käsityöt ovat myös hyvä keino

keskittymiskyvyn ylläpitämiseksi. Käden ja silmän koordinaatiokykyä voidaan harjoittaa käsitöitä tekemällä. (Ammatissa Pro 2/2013).

3.3 Terapeuttisuus

Ohjattu kädentaitojen opettelu on toiminnallista ryhmässä tapahtuvaa terapeuttista toimintaa. Kädentaitoja käyttämällä harjoitellaan samalla yhdessä olemista ja tekemistä, yhteisten sääntöjen noudattamista, toisen auttamista, käyttäytymistä ja tunteiden ilmaisemista ja jakamista. (Pöllänen 2008, 91–93)

Käsityön terapeuttisuudessa on kysymys monivaiheisesta ja moniulotteisesta kokonaisuudesta, jossa ulkoiselta ja valmistusprosessin osalta jopa mekaaniselta näyttävä prosessi tuo tiedostamattoman prosessin esiin tai käynnistää sisäisen prosessoinnin. Sisäisessä prosessissa ihminen tutkii tunteitaan ja käsittelee niitä itselleen sopivalla tavalla. Sisäinen prosessi auttaa sopeutumaan uuteen tai ennalta-arvaamattomaan tilanteeseen. Kun käsityötä käytetään terapeuttisena välineenä tai toimintana, on fokus käsityössä ja itse toiminnassa sekä siihen kytkeytyvissä tunteissa, kokemuksissa ja kielessä eikä vammassa, sairaudessa, kivussa, huonommuuden tunteessa tai muussa vaikeutena koettavassa asiassa. Käsityö toimii aktiivisena kokonaisvaltaisena toimintana, jossa käsityön suunnittelu- ja valmistusprosessi tai käsityön koskettaminen tai katseleminen tuottaa erilaisia psykofyysisiä merkityksiä. (Pöllänen 2008, 100–101.)

Baumann (2009) käsittelee toimintaterapiaa kykyä lisäävänä kuntoutuksena. Terapijaa suunniteltaessa otetaan huomioon kuntoutujalle ominaiset tavat ja tottumukset sekä mielenkiinnon kohteet. Terapian on oltava mahdollisimman asiakaslähtöistä, jotta motivaatio kuntoutumiseen säilyy. Toimintaterapiassa käytetään monia toiminta- ja työmuotoja kuten esimerkiksi luovia toimintoja, jotka sovelletaan vastaamaan kuntoutuksen tarpeisiin. Käden toiminnallisissa harjoituksissa voidaan käyttää erikokoisia otepalikoita, arkipäivän esineitä, työvälineitä ja pelejä. Harjoitus voidaan siirtää työ- tai harrastustoimintaan. Mielekkään ja innostavan toiminnan kautta tulee huomattavasti harjoiteltua mm. yläraajan hallintaa, voimaa, liikeratoja, hienomotoriikkaa, otteita ja kaksikätsisyyttä.

Toimintaterapiassa harjoitellaan muun muassa arkiaskareita ja käden toimintaa sekä tehdään kognitiivisia harjoituksia. Toimintaterapiassa käytetään kunkin yksilön kuntoutumisen kannalta mielekkäitä muotoja, kuten leikkimistä, ruoanvalmistusta, maalaamista ja pelaamista. Ne saavat mielen liikkeelle ja motivaation heräämään. (Kähäri- Wiik, Niemi & Rantanen 2007, 42–43.)

Aivotutkija Minna Huotilainen on todennut tutkimuksissaan, että käsitöistä on hyötyä jopa laitospotilaiden hoidossa. Jos potilas saa käytettäväkseen käsityömateriaaleja, erityisesti hänelle entuudestaan tuttuja, hänen hoidettavuutensa ja laitokseen sopeutumisensa paranee. Materiaalit assosioituvat aiempiin tilanteisiin ja herättävät tunteen, että kaikki on hyvin. Käsityön pitäisi melkein kuulua ihmisoikeuksiin. (Yle uutisten www-sivu 2014.)

Taidekäsityö voi olla myös itseilmaisua, jolloin taide on väline, jolla ihminen ulkoistaa tunteensa, ajatuksensa, mielikuvansa, unelmansa tai kokemuksensa. Taide voi toimia terapiana, selviytymisen välineenä. Toisaalta taiteen kautta voidaan välittää onnistumisen tunteita ja edistää hyvän itsetunnon kehittymistä, mikä edelleen auttaa selviämään vaikeista tilanteista. Taide ja käsityö antavat elämälle mielekkyyttä ja toimivat yksilöllisen polun suuntaviittoina (Enkenberg ym. 2001, 246; Linko 1998, 60.)

3.4 Sosiaalisuus ja ryhmä

Kaski ym. (2009, 228–230) ovat todenneet, että erityisryhmien kerhot ja harrastuspiirit toimivat ponnahduslautana osallistua yleisten harrastusten pariin. Harrastustoiminnan laajentuessa myös tuttavapiiri laajenee ja tämä tukee erityistä tukea tarvitsevan henkilön minäkuvan rakentumista. Onnistuneet kokemukset tuovat uskallusta kokeilla uusia asioita ja parantaa elämänlaatua. Linko (1998, 54) kuitenkin muistuttaa, että terapeuttisia kokemuksia on kuitenkin turha korostaa pelkästään ihmissuhteiden tai yhteisöllisen toimintakyvyn parantajana vaan enneminkin sisäisenä eheyttäjänä, joka antaa voimia muuhun elämään.

Taiteen ja kulttuurin merkitys yhteisöllisenä voimavarana on ollut kiistaton kaikkina aikoina, mutta meneillään olevan yhteiskunnallisen ja taloudellisen murroksen aikakautena sen merkitys kasvaa. Se näkyy sekä ihmisten arkielämässä, sosiaalisessa toiminnassa että kansantaloudellisestikin. Taiteelle ja kulttuurille rakentuu kansakunnan sivistys. Taide voi olla hyvinvoinnin ja taloudellisen kasvun merkittävä tuottaja, mutta erityisesti se on merkityksellinen henkisen kasvun edistäjänä. Taidekasvattajat ja taiteilijat antavat toimintaympäristössään ideaa siitä, miten ajatellaan ja toimitaan luovasti. (Ruokonen ym. 2009,5.)

Ryhmän merkitys ja samaistuminen ikätovereihin ovat vammaisen kohdalla yhtä tärkeitä. Nuorelle vammaiselle voi olla vaikeaa hyväksyä kuuluvansa johonkin viiteryhmään ja siksi onkin tärkeä huomioida jokainen yksilönä. Ryhmämuotoiset kuntoutusmuodot eivät sovi kaikille, kun taas toisille ne ovat hyvin tehokkaita tukimuotoja. Yhteenkuuluvuuden tunne muihin nuoriin syntyy nykypäivänä helposti nettiyhteisöjen kautta. (Kuntoutusportin www-sivut 2014.)

Kehitysvamma-alan verkkopalvelussa todetaan, että tutkimusten mukaan osa kehitysvammaisista selviää paremmin ryhmätilanteissa kun kahdenkeskisissä kaverisuhteissa. Tämä saattaa liittyä siihen, että ryhmätilanteissa on enemmän rooleja, esimerkiksi ryhmässä on mahdollista myös vetäytyä taka-alalle tai myötäillä ryhmän mielihpidettä. Nuoruusiän kehitystehtävien läpi käyminen on näille nuorille erityisen vaikeaa. Nuorelle muodostuu kuva omasta sosiaalisesta kyvystä kaikkein vahvimmin ikätovereidensä kautta. He ovat sekä malleina että vertailukohteina. Jos nuoren käsitys omasta pärjäämiskyvystä kaveripiirissä on kovin hauras, hän voi mieluummin vetäytyä ikäistensä seurasta, mikä puolestaan voi johtaa sivuun jäämisen ryhmästä. Tämän seurauksena yhdessä olemisen kokemukset saattavat jäädä vähäisiksi. (Kehitysvamma-alan verkkopalvelu 2014.)

3.5 Syrjäytymisen ehkäisy

Ihminen voi syrjäytyä esimerkiksi työnteosta, opiskelusta, harrastuksista, yhteiskunnallisesta osallistumisesta ja jopa ystävien tapaamisesta. Syrjäytyminen voi johtua muistakin syistä kuin köyhyydestä. Vammaisen ihminen voi syrjäytyä, jos hän ei saa samoja palveluja kuin muut. Tasa-arvon takaamiseksi on yhteiskunnan palvelujen oltava kaikkien kansalaisten saatavilla. Ennakkoluulojen ja väärin asenteiden välttämiseksi palvelut tulisi yhdenmukaistaa, jotta eriarvoisuutta ei syntyisi. (Me Itse Ry:n tiedote 2010.)

”Neuvontajärjestöt” Finlands svenska Marthaförbund rf, Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry, Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry sekä Marttaliitto ry esittivät kansanedustajille vetoituksen, jossa he vaativat ensi vuoden valtionavustuksen pysyvän tämän vuoden tasolla. Neuvontajärjestöt kouluttavat ja neuvovat vuosittain satoja tuhansia ihmisiä käytännönläheisissä asioissa. Kotitalous- ja käsityöneuvonnan avulla ehkäistään ja vähennetään syrjäytymistä ja panostetaan ihmisten auttamiseen ja arjen sujumiseen sekä taloudelliseen osaamiseen... Tarve neuvontajärjestöjen palveluihin on suuri. Haasteita tuovat nuorten vähentyneet arkitaidot, lisääntyvä työttömyys ja köyhyys sekä syrjäytymisuhan alla olevien ihmisten määrä. Palveluista ei voida periä täyttä hintaa ja osan palveluista on oltava ilmaisia... (Taitoliiton www-sivut 2014.)

Syrjinnän järjestelmällistä torjuntaa ja syrjintään liittyviin epäkohtiin puuttumista tulee vahvistaa. Yhteiskunnan välillistä syrjivyyttä korjataan ja ennaltaehkäistään laaja-alaisella esteettömyystyöllä ja noudattamalla kaikille sopivan suunnittelun periaatteita. Syrjinnän tehokas ja järjestelmällinen torjunta edellyttää eri hallinnonaloille syrjinnän seuranta- ja raportointijärjestelmiä. (STM:n julkaisu 2010.)

Kuten jo aikaisemmin on mainittu, yhteiskunnan palvelujen tulisi olla yhdenvertaisia kaikille, joten myös käsityöt ja mahdollisuus tehdä niitä kuuluvat kaikille. Vapaaajalla kokoontuvia käsityökerhoja on paljon, mutta vammaisen henkilön osallistuminen näihin ei ole itsestään selvää. Esteeksi saattavat muodostua henkilön omat ennakkoluulot tai kerhon negatiivinen asenne häntä kohtaan. Varsinkin pienillä paikkakunnilla olisi tärkeää, että myös vammaiset voisivat osallistua kerhoihin, sillä muun-

laista toimintaa ei välttämättä järjestetä. Toisinaan osallistuminen kerhoihin ei onnistu, vaikka henkilöllä itsellään olisikin kiinnostusta, sillä paikalle pääseminen voi nousta esteeksi. Riippuvuus toisesta ihmisestä saattaa olla syynä harrastusten puutteeseen.

Nykyään on tarjolla paljon erilaisia apuvälineitä, joita myös kädentaidoissa voi hyödyntää. Jotta vammaisen henkilö voi osallistua yleisiin kerhoihin, on myös ohjaajan kannettava vastuuta esimerkiksi hankkimalla näitä apuvälineitä mahdollistaakseen jokaisen tasa-arvoisen osallistumisen. Ohjaajan on huomioitava tunteja suunnitellessaan ryhmän mahdolliset erityistarpeet ja muokattava käsityöohjeitaan niin, että jokainen pystyy omien kykyjensä mukaan osallistumaan. Jokaiselle ihmiselle kuuluu yhtäläiset oikeudet kädentaitojen tekemiseen. Itse pyrin ohjaustuokioiden suunnittelussa muokkaamaan ohjeet siten, että jokaisella on mahdollisuus osallistua. Tuokiot onnistuivat ja jokainen paikalla ollut henkilö pääsi osallistumaan toimintaan.

4 OHJAAMIENI HENKILÖIDEN ERITYISPIIRTEITÄ

Olen valinnut osaksi opinnäytetyöni tutkimusta erityistä tukea tarvitsevat henkilöt, sillä juuri heidän kohdaltaan kädentaidoista on vähän tietoa ja silti kädentaidot kuuluvat myös heille. Erityisryhmä tutkimisen kohteena kiinnostaa myös erikoistumisopintojeni vuoksi, sillä sosiaalialan koulutusohjelman ammattiopintoihini kuuluu erityispedagogiikka. Opintojeni aikana olen päässyt tutustumaan erilaisiin ja eritasoiisiin erityisryhmiin. ”Viitekehysten eri ominaispiirteiden tunteminen on merkittävä osa tutkimusprosessia” (Syrjäläinen ym. 2007, 128.). Opintojeni perusteella koen, että olen tutustunut hyvin näiden esille tuomieni ryhmien ominaispiirteisiin. Tämän otsikon alle olen valinnut erilaisia ryhmiä, joiden kohdalla kädentaidot ovat herättäneet minussa ajatuksia esimerkiksi suorittamieni harjoittelujen aikana.

Halusin opinnäytetyössäni tuoda esille erityistä tukea tarvitsevat henkilöt, koska juuri he olivat tutkimukseni kohderyhmä. Ammattiopisto Luovissa opiskelijat tarvitsevat eritasoista tukea. Kuitenkaan kaikki tässä esille tuomani ryhmät eivät esiintyneet ohjaustuokioita vetäessäni, vaan osa on tullut tutuksi jo aikaisemmin.

”Työskentely kehitysvammaisen oppilaan kanssa vaatii yksilöllisten menetelmien etsimistä, niiden soveltamista ja oman ammattitaidon kehittämistä.” (Hautala ym. 2012, 69.) Oman ammattitaidon vahvistaminen nousi esille tätä opinnäytetyötä tehdessäni, sillä jouduin pohtimaan paljon jo etukäteen millaista on hyvä ohjaaminen ja mitä minun tulee ottaa huomioon ohjatessani ryhmää Luovissa. Tämän ohjausryhmän kanssa en tarvinnut erityisiä apuvälineitä, mutta myös niiden selvittämiseen ja kehittämiseen oli varattava aikaa.

4.1 Kehitysvammaisuus

Kehitysvamma on vamma ymmärtämis- ja käsityskyvyn alueella. Suomessa on arviolta noin 40 000 ihmistä, joilla on kehitysvamma. Kehitysvamma ilmenee ennen 18 vuoden ikää. Vamma voi johtua joko syntymää edeltävistä syistä, synnytyksen yhteydessä sattuneista vaurioista tai lapsuusiän sairauksista ja tapaturmista. Osa syistä jää kokonaan selvittämättä. (Kehitysvammaisten Tukiliitto Ry:n www-sivut 2014.)

Kehitysvamma ei ole sairaus. Se on vaurio tai vamma, joka haittaa jokapäiväistä selviytymistä sitä vähemmän, mitä paremmin yhteiskunta on suunniteltu meille kaikille. Kehitysvamman aste vaihtelee vaikeasta vammasta lievään oppimisvaikeuteen. Monilla kehitysvammaisilla ihmisillä on lisävammoja, jotka saattavat vaikeuttaa liikkumista, puhetta tai vuorovaikutusta muiden ihmisten kanssa. Uusien asioiden oppiminen ja käsitteellinen ajattelu ovat kehitysvammaisille ihmisille vaikeampia kuin muille. Kuitenkin kehitysvammaiset ihmiset oppivat monia asioita samalla tavalla kuin muut. Ihmisen persoonallisuudessa älykkyys on vain osa kokonaisuutta. Kasvatus, elämäkokemukset, oppiminen ja elinympäristö vaikuttavat kehitykseen, siihen millaisiksi ihmisiksi kasvamme. (Kehitysvammaisten Tukiliitto Ry:n www-sivut 2014.)

Oman kokemukseni mukaan kehitysvammaiset nauttivat käsillään tekemisestä, esimerkiksi kosketus huovutusvillan kanssa on heille antoisa kokemus, villan pehmeys rauhoitti ja sai hymyn huulille. Myös muut askartelut ovat saaneet hyvän vastaanoton. Yhdessä harjoittelupaikassani, kehitysvammaisten asumisyksikössä askartelimme paperisia joulutähtiä asukkaiden kanssa. Tähtien askartelu oli mukavaa ja jokainen asukkaista sai henkilökohtaista huomiota sekä samalla aikaa itselleen.

4.2 Autismi

Autistisilla henkilöillä esiintyviä erityispiirteitä ovat sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kommunikaation häiriöt, poikkeava ja rajoittunut käyttäytyminen sekä aistien poikkeava toiminta. Useilla autisteilla on vaikeus muodostaa vastavuoroista ihmissuhdetta, esimerkiksi katsekontakti puuttuu ja toisen tunteiden ymmärtäminen on haastavaa. Erilaisia kommunikaatiovaikeuksia on jokaisella autistilla, sillä häiriöitä saattaa olla joko kielen, eleiden tai symbolien ymmärtämisessä (Kaski ym. 2009, 109). Kädentaitojen ohjauksessa jokaisen kohdalla tulisi miettiä sopiva kommunikointikeino esimerkiksi kuvia apuna käyttäen.

Autistisen henkilön kohdalla on huomioitava hänen oma rytmensä ja tapansa suhtautua asioihin, mahdolliset rituaalien ja rutiinien keskeyttämiset aiheuttavat helposti ahdistusta ja estävät uuteen asiaan tutustumisen. Autistin kanssa toimessa on hyvä muistaa myös aistien yli- tai aliherkkyys (sensorisen integraation häiriöt), joka saattaa koskea ääntä, valoa, kosketusta, kipua, hajua, makua tai muuta aistia. (Kaski ym. 2009, 109).

Kädentaitojensa avulla autistinen henkilö voi tulla paremmin ymmärretyksi, hän pystyy käsittelemään ajatuksiaan ja tunteitaan, ilmaisemaan itseään. (Vrt. Hautala ym. 2012, 117). Kädentaidot ja siinä tapahtuneet onnistumiset vahvistavat minäkuvaa ja tuovat iloa elämään. (Hietanen ym. 2002, 9).

4.3 Aspergerin oireyhtymä, AS

Aspergerin oireyhtymä (AS) on autismin kirjoon kuuluva neurobiologinen kehityshäiriö, joka johtuu häiriöstä aivojen otsalohkojen alueella. Vasen otsalohko vaikuttaa ihmisen empatiakyvyn kehittymiseen, joka saattaa jäädä puutteelliseksi ja näin ollen vaikuttaa esimerkiksi toisen ihmisen tunteiden ymmärtämiseen. Aspergerin oireyhtymässä on kolme erilaista tyyppiä: aktiiviset ja erikoiset, passiiviset ja ystävälliset sekä eristäytyvät. Aktiiviset ja erikoiset lapset ovat äärimmäisen kiinnostuneita vain tietyistä asioista eivätkä välttämättä kommunikoi kuin lähipiirin kanssa. Tälle tyyppille tavallista on myös yliaktiivinen käyttäytyminen. Passiiviset ja ystävälliset lapset voivat olla omalaatuisen rauhallisia ja kärsiä häiriintyneestä unirytmistä. Näillä lapsilla kehonhallinta saattaa olla heikkoa. Eristäytyvät lapset välttävät katsekontaktia ja viihtyvät omissa oloissaan, keskittyen omiin kiinnostuksen kohteisiinsa. (Juusola 2012, 61–63).

Tyypillisiä piirteitä AS-lapselle ovat puutteet sosiaalisissa taidoissa, kaavamaiset sekä toistuvat tavat ja motoriset vaikeudet. AS-lapsella on usein vain yksi kiinnostuksen kohde, joka saattaa vaihdella kausittain. Motorisia vaikeuksia voi olla esimerkiksi kasvojen ilmeiden säätelyssä sekä liikehinnässä, joka saattaa olla kömpelöä. Asperger ei ”parane”, mutta sen oireet helpottuvat iän myötä kun henkilö saa suunnata mielenkiintonsa haluamiinsa kohteisiin. (Juusola 2012, 52–64).

AS-henkilölle tärkeää on harjoittaa sosiaalisia taitojaan, opetella tunteiden tunnistamista ja onnistumisen elämyksiä. (Hautala ym. 2008, 118). Kehitysvamma-alan verkkopalvelussa (2014) todetaan, että ryhmässä henkilön on helppo samastua ja tuntea kuuluvansa johonkin, ryhmässä on helppo opetella myös toisten tunteiden tunnistamista. AS-henkilö ei ole välttämättä kehitysvammainen, mutta yhtäläisesti ryhmässä toimiminen voi vahvistaa AS-henkilön sosiaalisia taitoja.

4.4 Fyysinen toimintarajoite, liikuntavamma

Liikuntavammoja on useita ja ne voidaan luokitella seuraavalla tavalla: synnynnäisen tai varhaislapsuudessa (alle 2 vuoden iässä) saadun aivovaurion aiheuttama (CP-oireyhtymät), myöhemmin saadun aivovaurion aiheuttama, rakennepoikkeavuuksiin liittyvä (esim. raajojen virheasennot tai selkäydinkohju), lihassairaudet, yleissairauksiin liittyvä liikuntavammaisuus (esim. reuma, hemofilia nivelvuotoineen, etenevät aivotaudit), muut (esim. selkäytimen kasvaimet ja tulehdukset, aivo- ja selkäydin- vammojen jälkitilat). (Kaski ym. 2009, 131).

Vähälä (2003, 99) toteaa, että käsityön prosessin kannalta tunto-, liike- ja lihasakti- vaatiot ovat merkittävässä asemassa. Käsityön luovan prosessin konkretisoituminen vaatii psyykkisen toiminnan lisäksi tuloksen aikaansaamiseksi ihmisen oman kehon fysiologisen hallinnan, joka kohdistuu erityisesti käsiin. Ohjaajan onkin syytä huo- mioida suunnitteluvaiheessa jokaisen erityispiirteet, ja hankittava mahdollisesti käy- tettävät apuvälineet.

4.5 ADHD ja ADD

ADHD on aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriö, joka johtuu pääosin siitä, ettei tarkkaavaisuushormoni dopamiini kulje hermosolujen välillä riittävän tehokkaasti (Terveyskirjaston [www-sivut](http://www.sivut)). ADHD näkyy aivorakenteissa vasemman aivopuolis- kon ja etuotsalohkon hieman poikkeavana toimintana. Etuotsalohko säätelee muun muassa järkeilyä, tarkkaavaisuutta, motivaatiota, suunnitelmallisuutta, moraalivalin- toja ja oman toiminnan ohjausta. – ADD on pääasiallisesti tarkkaavaisuushäiriö, jos- sa ei niinkään esiinny ylivilkkautta. (Juusola 2012, 29.)

Teoksessaan Juusola (2012, 30 – 33) toteaa, että ADHD- piirteitä ovat tyypillisesti impulsiivisuus, tarkkaamattomuus sekä yliaktiivisuus. Henkilön on vaikea odottaa vuoroaan ja pysyä paikallaan, hän etsii sijaistoimintoa kuten käsien ja jalkojen her- mostunutta liikuttelua. Tällaiselle henkilölle tyypillistä on myös asioiden unohtelu ja esineiden hukkaaminen. ADHD- henkilöillä saattaa olla myös motorisia vaikeuksia, jotka kuitenkin helpottavat harjoittelun myötä.

Ohjatun toiminnan myötä mm. pitkäjänteisyys ja keskittymiskyky paranevat, itsehillintä, epäonnistumisen sieto ja ohjeiden noudattaminen kehittyvät. Toisaalta onnistumiskokemukset ja luottamus omiin kykyihin vahvistavat minäkuva ja itsetuntoa. (Pöllänen. 2008, 96.) Tutkimuksen mukaan on todennäköistä, että esimerkiksi neulomisen aiheuttavat positiiviset emootiot laskevat sykettä kun taas negatiiviset emootiot nostavat sykettä. Neulominen siis rauhoittaa ihmisen mieltä sekä kehoa. Käsillä neulomisessa ovat langat ja tekstiilimateriaalit neulojan käsissä. Neuloja tuntee käsillään ja näkee värejä, koskettelussa erittyvä oksytosiini-hormoni vaikuttaa ihmiseen rentouttavasti ja rauhoittavasti, koska se aktivoi molempia aivopuoliskoja sekä otsalohkoa. Käsityön tekemisessä ihminen rentoutuu ja hän hyödyntää tietoisia ja tiedostamattomia ärsykejä todennäköisesti persoonallisuutensa kanssa harmonisoituna. (Vähälä 2003, 185–186).

4.6 Näkemisen häiriöt

Näköjärjestelmä vioittuu usein keskushermoston sairauksissa ja vaurioissa. Muutoksia havaitaan sekä silmien rakenteessa että toiminnassa (esimerkiksi silmän mukautumis-, kontrastien erotus- ja värien näkemiskyvyssä). Vaurioita saattaa olla myös näköradassa, aivojen kuorikerroksessa tai aivohermoissa, jolloin näkökenttäpuutokset sekä näköhahmotuksen vaikeudet ovat yleisiä (putkinäkö, näön menetys toisesta silmästä). Näköhäiriöistä kärsivälle on kuitenkin tarjolla paljon erilaisia apuvälineitä, joiden avulla hän pystyy toimimaan (yksinkertaisimpina esimerkkeinä silmälasit ja oikeanlainen valaistus). (Kaski ym. 2009, 138–139).

Nykyisin maassamme toimii n. 400 käsityötä merkittävässä määrin tekevää näkövammaista. Osalle heistä käsityö on merkittävin tulonlähde. (Näkövammaiset käsityöntekijät Ry:n www-sivut 2014). Suomessa näkövammaisille on olemassa erilaisia yhdistyksiä, jotka tarjoavat koulutusta ja vertaistukea.

4.7 Koordinaatiohäiriöt

Motorisen oppimisen vaikeuksilla tarkoitetaan huomattavaa vaikeutta oppia motorisia taitoja. Ongelmia esiintyy liikkumisen oppimisessa sekä muissa motorikkaa vaativissa harjoitteissa. Motoriikan ongelmat voivat kohdistua vain hieno- tai karkeamotoriikkaan, mutta ne voivat esiintyä myös yhdessä. (Niilo Mäki Instituutin www-sivut).

Ihmisen aistitoimintoja (sensoriikkaa) ja liiketoimintoja (motoriikkaa) ajatellaan usein toisistaan erillisinä asioina, mutta todellisuudessa ne ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa. Kaikki aistit stimuloituvat lapsen liikkumisesta. Kun aistijärjestelmä kehittyy, paranee liikkumiskyky ja päinvastoin. Lapsen ryömiessä lattialla hän saa paljon erilaisia aisti- ja liikekokemuksia (tunto, näkö, kuulo), myötä lapsen tasapaino kehittyy. Konttausvaiheessa lapsen silmät alkavat hahmottaa etäisyyksiä. Lapsen liikkeiden vuorotahtisuuteen tulisi kiinnittää ajoissa huomiota, sillä liikkumisen vaikeuksien on todettu vaikuttavan negatiivisesti oppimiskykyyn. Oppimisvaikeuksien varhaisessa ennaltaehkäisyssä painopiste on sensorisessa ja motorisessa harjoittelussa (Szegda & Hokkanen 2010, 29). Kädentaitoihin liittyvien tiedollisten ja käytännöllisten taitojen kehittäminen vaatii muutakin kuin ajattelua. Siihen tarvitaan myös aistimisen kehittämistä sekä motoristen ja psykomotoristen taitojen sekä sosioemotionaalisen osa-alueen kehittämistä (kuten itsetunto ja minäkuva). (Ruokonen, Rusanen & Välimäki (toim) 2009, 58.)

Luonnollisten liikeratojen harjoittaminen edistää lapsen kokonaisvaltaista kehon käyttöä. Luonnolliset liikeradat syntyvät käsien liikkeiden jatkuvuudesta ja virtaavuudesta ja vaativat oikea-aikaista kykyä rentouttaa lihaksia. Jäykkä käsivarsi estää käsien ja sormien hienomotorista toimintaa (Junttu.net 2014.). Olisikin erittäin tärkeää mahdollistaa liikeratojen harjoittaminen kädentaitoja tehdessä. Esimerkiksi vedellä ja saippualla huovuttamiseen tarvitaan lähes koko kehoa, joten tämä olisi hyvä harjoite ajatellen käsivarren jäykkyyttä.

Hieno – ja karkeamotoriikka

Hienomotoriikalla tarkoitetaan pienten lihasten hallintaa, kuten käden toimintoja ja liikkeiden sujuvuutta. Hienomotorisia taitoja ovat esimerkiksi piirtäminen ja kengän nauhojen sitominen. Karkeamotoriikalla taas tarkoitetaan suurten lihasryhmien hallintaa ja liikkumiseen tarvittavien lihastoimintojen koordinaatiota. Karkeamotorisia taitoja ovat esimerkiksi kävely ja polkupyörällä ajo. (LukiMatin www-sivut 2014.)

Käsitöitä tehdessä usein juuri hienomotoriikkaa kehitetään, esimerkiksi virkkaaminen, maalaaminen ja saksilla leikkaaminen harjoittavat käden pieniä lihaksia. (Vrt. MLL:n ohje: Maalaa erikokoisilla siveltimillä ja kynillä isolle paperille pitkiä viivoja toistaen ylös-alas, ylös-alas jne.) (Tuominen 2009, 9).

Karkea motoriikkaa harjoittava kädentyö voi olla esimerkiksi maalaaminen kämmenillä tai roiskimalla maalia sormistaan. Henkilö voi kastaa kätensä maaliin ja maalata sillä kuvaa kankaalle, tällöin saadaan liikettä koko käsivarteen ja luodaan muistijälkiä. Vertaa pianojumppaan, jossa kämmentähdissä käsi asetetaan kevyesti nyrkkiin. Siitä sormet avataan suoriksi (haralleen) yhdellä energisellä liikkeellä. Käsi myös suljetaan energisellä liikkeellä. Kämmentähdet voi yhdistää myös käsillä tehtävään isoon ympyrään (Junttu.net 2014). Käsien työskentelyyn voidaan liittää myös muiden vartalonosien kanssa samaan aikaan työskentelyä karkeamotoriikan harjoittamiseksi muun muassa huovuttamalla jaloin. (Pöllänen 2008, 96.)

5 TUTKIMUSPROSESSIN KUVAUS

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli kehittää erilaisia käsityömenetelmiä erityistä tukea tarvitseville ihmisille. Työmenetelmänä opinnäytetyössäni olen käyttänyt laadullista tutkimusmenetelmää, tarkemmin ottaen etnografiaa. Etnografia on tutkimusmatka, jonka aikana työskennellään strukturoimattoman materiaalin kanssa sekä ollaan kiinnostuneita tutkimuskohteesta. Suppeasti määriteltynä etnografia on aineiston tai tut-

kimuskohteen kuvailua, mutta se määrittyy myös laajemmin tutkimusmenetelmän tai tutkimustekstin kautta. (Syrjäläinen, Eronen & Värri (toim.). 2007, 125.) Työni mahdollisti yhteistyö Ammattiopisto Luovin kanssa.

Etnografia ei ole vain yksi metodi, vaan se on tutkimisen tyyli, johon kuuluu esitutkimusta, lukemista, muistiinpanoja, kenttätöitä, havainnointia sekä kulttuurikeskeisyyttä. (Syrjäläinen (toim.) ym. 2007, 160). Tein esitutkimusta etsiessäni tulevalle ohjausryhmälleni sopivaa käsityötä sekä muistelemalla omia kokemuksiani aiheeseen liittyen. Luin ja olen myös aikaisemmin opintojeni yhteydessä lukenut paljon erityisryhmiä. Pitäessäni ohjaukseteja tein muistiinpanoja tuntien edetessä. Tuntien jälkeen kirjoitin tutkimuspäiväkirjaa, johon kirjasin havaintoja opiskelijoista sekä itseltäni.

Kansiossa olevat ohjeet olen koontanut sen mukaan, mitä näen hyödylliseksi erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden ohjaamistilanteissa. Kansioon valikoituneet ohjeet ovat helposti muunneltavissa, ne sopivat eri-ikäisille ihmisille eivätkä ole sidoksissa sukupuoleen. Valitut ohjeet harjoittavat motorisia taitoja (esimerkiksi sormien pih-tiote), silmä-käsi-koordinaatiota (esimerkiksi leikkaaminen ja liimaaminen) sekä keskittymiskykyä. Ohjauksetejen aikana keskittymiskyvyn merkitys nousi esille ja pohdinkin siihen sopivaa harjoitetta. Teimme ryhmän kanssa mosaiikki-pannunaluset ja mielestäni se sopi hyvin harjoittamaan keskittymistä. Laattojen väleihin laitettiin jäätelötikkuja, jotta rivit tulisivat suoriksi ja tilaa jäisi myös saumaustaastille. Jäätelö-tikkujen asettelu ja laattarivien pitäminen suorassa vaativat keskittymistä työhön. Yleisenä tavoitteena ohjaukseteille toivoin ryhmän omaa innostusta kädentaitojen tekemiseen. Tavoite oli myös tutustua ryhmän erilaisiin tarpeisiin, joita ohjaamisessa tulisi huomioida.

Koska laadullisen tutkimuksen tärkein tavoite on inhimillisen ymmärryksen lisääminen, tulee tutkijan kyetä tulkitsemaan saamiaan tuloksia. Tiettyä kohdetta tutkivan ja oivallisen tulkinnan kautta voidaan parhaiten lisätä ymmärrystä ihmisen arjesta. Oivaltava tulkinta syntyy teorian ja empirian vuoropuhelusta, mikä puolestaan voi toteutua ainoastaan siten, että tutkija on ottanut haltuunsa oman aineistonsa ja kykenee rakentamaan siitä tutkimustehtävänsä kannalta uutta tietoa ja uutta ymmärrystä lisäävän kokonaisuuden. (Syrjäläinen (toim.) ym. 2007, 8.)

Luovin ohjaustuokioni eivät olleet luentoja, mutta oppimisen edistämistä kuvaava kukka-kaavio (LIITE1) on hyvä tapa käsitellä myös pitämiäni ohjaustuokioita ja käytinkin sitä perustana kun suunnittelin tuntien kulkua. Selkeä ohjaaminen on mielekästä kaikille, on tärkeää edetä loogisesti - yksi asia kerrallaan ja luoda mahdollisuuksia hahmottaa kokonaiskuva päivän aiheesta. Omat ohjaustuokioni Luovissa perustuivat juurikin tähän. Minulla oli valittuna aihe, jonka avulla alustin tulevan päivän askartelut. Kävin tuokion alussa jokaisen askartelun yksitellen läpi vaihe vaiheelta ja palasimme ohjeisiin sitä mukaa kun niitä tarvittiin. Ilmapiiri oli vapautunut ja tunnit kuluivat nopeasti, nuoret saivat keskustella vapaasti tekemisen lomassa.

Vuorovaikutus oli kiitettävää, nuoret olivat rohkeita pyytämään apua ja kyseenalaistamaan tulevia askarteluja, ryhmä oli hyvin vastaanottavainen ja palaute oli positiivista, opin itse paljon ohjaamisestani. Tavoitteellisuudesta en puhunut erikseen mitään, mutta esimerkiksi mosaiikki- pannunalusta tehtäessä tavoite oli hienomotoriikan harjoittamisessa sekä tilankäytön hahmottamisessa ja oman ohjaamiseni havainnoimisessa.

Tutkijalla on mahdollisuus tutkia kokemusta sekä tutkijan että tutkittavan näkökulmasta, tärkeintä on halu ymmärtää kokemusta. Etnografiset tutkimusotteet muodostuvat tutkijan ja tutkittavien vuorovaikutussuhteesta. Opiskelijat eivät olleet vain tutkimuskohteita vaan tutkimukseen osallistujia. (Syrjäläinen (toim.) ym. 2007, 134–136). Halusin osallistaa ryhmän näiden käsitöiden tekemiseen ja samalla osallistua myös itse. Ryhmä sai kokeilla ideoitani ja samalla tein havaintoja sen pohjalta, mitä pitäisi muuttaa tai huomioida paremmin, näitä huomiota olen kirjoittanut kädentaitokansioon. Voidaan ajatella analyysin alkavan jo kentältä, niistä päätöksistä, rajauksista ja muistiinpanoista, joita tehdään. (Syrjäläinen (toim.) ym. 2007, 167).

5.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tarkoitus

Opinnäytetyöni tavoitteiksi opinnäytetyön suunnitelmaan olen kirjannut muun muassa kädentaitojen merkityksen selvittämisen sekä kädentaitokansion kokoamisen. Olen suunnitelmassa myös pohtinut mahdollisen haastattelun tekemistä ohjaajille, haastattelussa olisin kysynyt heidän kokemuksiaan ohjeiden muokkaamisesta sopiviksi, mutta tämä haastattelu osuus jäi pois työni edetessä.

Koen, että kädentaitojen merkitys itselleni on selventynyt ja olen tuonut merkityksen esille tässä opinnäytetyössäni useasta eri näkökulmasta. Kädentaidoilla on merkitystä identiteetin muokkaajana, onnistuneiden kokemusten luoja ja mahdollisuutena oppia uutta. Kädentaitoja voidaan pitää kuntoutuksen sekä terapian apuvälineenä. Kädentaidot auttavat ehkäisemään syrjäytymistä, ryhmänä toimiminen luo yhteiskäytävyyden tunteen ja auttaa ylläpitämään sosiaalisia suhteita. Joillekin ihmisille kädentaidot voivat olla myös keino kommunikoida ja ilmaista itseään.

Opinnäytetyön tavoitteena on rohkaista lukijoita käyttämään kädentaitokansiota osana ohjausta sekä rohkaista heitä kokeilemaan uusia asioita. Jokaisella kansioita käytävällä on mahdollisuus muokata ohjeita ja saada sitä kautta myös ehkä apua muiden ohjeiden muokkaamiseen. Toivonkin, että kansio tulisi käyttöön ja jokainen lähtisi muokkaamaan ohjeita tarpeisiinsa sopiviksi. Tämän opinnäytteen tavoitteena on myös herättää nuorten sekä ohjaajien mielenkiintoa kädentaitoihin, ja tätä kautta mahdollistaa uuden harrastuksen tai jopa tulevan opiskelusuunnan löytäminen.

Tarkoitukseni oli tutkia ohjaushetkien rakennetta sekä saada konkreettinen näkemys ja kokemus siitä, mitä tulee huomioida kädentaitokansiota luodessani. Tämän opinnäytetyön perimmäinen tarkoitus on kuitenkin muistuttaa jokaisen oikeudesta tehdä kädentaitoja ja samalla tarjota ratkaisu tämän ajatuksen mahdollistamiseksi. Opinnäytetyölläni haluan myös korostaa, että aikaisempaa enemmän kiinnitettäisiin huomiota ohjaajaan ja ohjaamiseen, sillä ohjaushetkissä näillä on erityisen suuri merkitys esimerkiksi ryhmän viihtyvyyden ja toimivuuden kannalta.

Opinnäytetyön ja sen liitteenä olevan kansion tarkoitus on mahdollistaa ja helpottaa erityisryhmien sekä muiden ihmisten harrastuneisuutta ja vapautta valita kädentaitojen suhteen. On olemassa paljon ohjeita, joita voidaan muokata, mutta on otettava kohdehenkilön taidot ja kyvyt huomioon, liian vaativat työt saattavat kuormittaa liikaa kun taas liian helpot työt eivät tarjoa minkäänlaista haastetta.

Henkilökohtaiseksi tavoitteekseni tämän oppimisprosessin aikana olin asettanut itseni kehittämisen, niin oppijana kuin ohjaajanakin. Oppijana olen kehittynyt pitkäjänteisemmäksi ja kriittisemmäksi. Ohjaajana toimiminen erityisryhmässä antoi minulle paljon uusia kokemuksia ja ajatuksia. Myös ohjaajana toimiminen vaatii pitkäjänteisyyttä ja kriittisyyttä lähinnä omaa työtä ja työskentelyä kohtaan. Ohjaajana minulla on vielä kehitettävää esimerkiksi aikatauluttamisessa, jonka koen itselleni tärkeäksi. Aikataulujen tekeminen on tärkeää, jotta toivotut asiat saadaan tehtyä mutta niiden orjallinen noudattaminen ei palvele ketään. En noudattanut ohjauskerroille laatimiani aikatauluja kovinkaan tarkkaan, sillä ryhmän muuttuessa myös ohjaushetket olivat erilaisia. Tämä noudattamatta jättäminen aiheutti omantunnon tuskia, jotka kuitenkin hälvenivät ohjaustuokioiden onnistuttua.

5.2 Tutkimuksen aloittaminen

Olin jo pitkään kypsytellyt ideaa kädentaitokansion luomisesta ja opinnäytetyöni ohjaajan kannustuksella päätin tehdä opinnäytetyöni juuri tästä aiheesta. Sain ohjaajaltani vinkkejä mistä lähteä liikkeelle, hänen kauttaan sain myös vinkin pyytää yhteistyökumppaniksi juuri Ammattiopisto Luovia. Kyselin Luovin henkilökunnan kiinnostusta tällaisesta opinnäytetyöstä ja sain positiivisen vastaanoton idealleni.

Kirjallisuutta ja teoriapohjaa lähdin miettimään syksyllä 2013. Käsitöihin ja askarteluun liittyviä teoksia on saatavilla todella paljon, mutta erityisryhmiin kohdistuvia teoksia ei juuri ole. Toisaalta ymmärrän teosten puutteen ja vähäisyyden, koska jo olemassa olevia ideoita on helppo muunnella ja on olemassa paljon ”hiljaista tietoa”. Itse olen kerännyt hiljaista tietoa harjoittelujeni aikana työntekijöiltä sekä saanut tätä tietoa myös sukulaisiltani. Sekä taiteissa että käden työn taidoissa on aina laajalti so-

vellettu edellisiltä sukupolvilta periytyvää tietoutta, hiljaista ammattitaitoa. (Anttila 2006, 73.) Koen kuitenkin, että ohjaajien on työstä lähteä etsimään ohjeita, joita on mahdollista soveltaa, sillä myös heidän ajankäyttönsä tähän toimintaan on rajallista. Toivon, että kansio tarjoaisi tähän ratkaisun ja ohjeita olisi helppo ottaa käyttöön erilaisissa ryhmissä. Syksyllä aloitin myös opinnäytetyöni suunnitelman ja joulukuussa esittelin ideani suunnitteluseminaarissa. Ideani sai paljon kannustusta ja positiivista palautetta käytännöllisyytensä vuoksi.

Alkuvuodesta 2014 esittelin Luovin henkilökunnalle opinnäytetyöni suunnitelman ja keväällä allekirjoitimme sopimuksen. Sain henkilökunnalta paljon tukea opinnäytetyöni työstämiseen ja ideoimiseen. Kevään mittaan olin yhteydessä työni ohjaajaan Luovissa esimerkiksi suunnitellessani tulevien ohjauskertojen askareita. Luovin henkilökunta auttoi minua hankkimaan tarvittavia työvälineitä ja antoi samalla kehitysehdotuksia ideoihini.

Halusin luoda sekä itselleni että Luovin henkilökunnalle työvälineen, jota on helppo hyödyntää ja mukailta erityisryhmien ohjauksessa. Toki myös muilla kuin erityisryhmillä on mahdollisuus käyttää kädentaitokansiota apunaan. Tiedän ja havaitsin myös tutkimusta tehdessäni, että kädentaitojen ohjaaminen ei ole kaikille itsestään selvää, joten siksi luomani kansio on hyvä apuväline ohjaukseen selkeytensä vuoksi. Tutkimukseen osallistuneet opiskelijat ovat säilyttäneet anonymiteettinsä ja heidät on tuotu tutkimuksessa esille käyttäen koodausta O1, O2 ja niin edelleen. Olen antanut jokaiselle opiskelijalle tunnistusnumeron ja tekstissä numeron etuliitteenä oleva O kuvaa sanaa ”opiskelija”.

5.2.1 Ensimmäinen ohjauskerta Luovissa 8.4.2014

Ensimmäisellä kerralla tutustuin ohjaustuokioon osallistuneisiin opiskelijoihin, kerroin heille miksi olen paikalla ja mitä tänään tapahtuu. Kädentaitoja oli tekemässä ensimmäisellä kerralla kolme opiskelijaa ja yksi ohjaaja. Koska ryhmä oli minulle vieras, olin varannut mukaan vähän erilaisia askareita pystyäkseen hahmottamaan jokaisen osallistujan taitoja ja valmiuksia. Järjestin ennen tunnin alkua luokkaan käytettävät materiaalit ja suojasin pöydät, jotta ohjauksestani ei kuluisi aikaa ylimääräi-

siin järjestelyihin. Olin myös hahmotellut tunnin kulun etukäteen, olin esimerkiksi merkinnyt itselleni ylös kuinka paljon aikaa käytän esimerkiksi esittelyyn ja tilojen siivoamiseen tunnin loputtua.

Ensimmäisen ohjauksen tuotokset olivat ”pyykkipoika- magneetit” sekä koristellut siivousliinat. Olin itse tehnyt valmiiksi mallit (Kuva 2.), mutta pyysin kuitenkin jokaista tekemään jonkin itselleen mieluisan kuvan kiinnitettäväksi pyykkipoikaan. Opiskelijat olivat innoissaan tästä askartelusta, sillä he saivat käyttää omaa luovuuttaan ja valita melko vapaasti myös käytettävät materiaalit. Oli mukavaa huomata, että yksikään opiskelija ei lähtenyt kopioimaan valmista mallia, vaan jokainen ihan tosisaan teki juuri sellaisen koristuksen kun itse halusi. Pyykkipoikaan kiinnitettiin opiskelijan leikkaama ja koristeleva kuva. Opiskelijat hyödynsivät töihin kiinnostuksen kohteitaan. Tämä askare oli itselleni hyvin avaava kokemus. Oli yllättävää huomata, kuinka erilaisilla hahmotuskyky voi toimia; kuinka yksilöllinen silmä- käsikoordinaatio on vrt. kuva 5, jonka kyljessä on ”vauhtiraidat”. Tämän kuvan perusteella voi päätellä, että O2 silmä- käsikoordinaatio ei toimi ”täydellisesti” vaan auton kylkeen tarkoitettut vauhtiraidat ovat renkaiden päällä. Myös saksien käytön kanssa oli erilaisia vaikeuksia (Kuva 4.), esimerkiksi ääriviivojen mukaan leikkaaminen ei onnistunut vaan opiskelija (O3) vaati apua saadakseen juuri haluamansa kuvan aikaan. Kehitysideana tähän askarteluun mietinkin kuvien pistelyä irti neulan avulla, jolloin ääri- viivoja olisi helpompi seurata.

Toisena askareena koristelimme pesunkestävillä tusseilla siivousliinat. Myös tässä jokainen sai käyttää omaa mielikuvitustaan, värit ja muodot olivat vapaasti valittavissa. Tämä oli ”rentouttava” harjoite, jonka aikana opiskelijat keskustelivat keskenään huomattavasti aloitusta enemmän. Kynäote ja väritystekniikat olivat hyvin yksilöllisiä ja persoonallisia, vrt. kuva 3. Lopputunnista avasin keskustelun tulevista kerroista ja kerroin mahdollisista ideoistani sekä kyselin mahdollisia toiveita opiskelijoiden suunnalta. Sain kuitenkin oppilailta hyvin vapaat kädet ideoida seuraavat tunnit sekä tyytyväistä palautetta siitä, kun tunnit olivat ”tavallisesta poikkeavia”.

Kuva 2, mallityöt. Aleksandra Koivunen

Kuva 3, opiskelijan työt (O1). Kuva: Aleksandra Koivunen

Kuva 4, opiskelijan (O3) työt. Kuva: Aleksandra Koivunen

Kuva 5, opiskelijan (O2) työt. Kuva: Aleksandra Koivunen

Ohjaushetken aikana huomasin ottavani erilaisen roolin kuin mitä olin alkujaan ajatellut, sillä olin enemmän ohjaajan roolissa kuin mitä olisin uskonut. Ohjaushetkessä erityisen tärkeäksi asiaksi nousi ohjeiden selkeys ja sekä niiden toistaminen riittävän usein. Myös ohjaajan valmius ”kädestä pitäen” ohjaamiseen on tärkeää, on kuitenkin huomioitava, ettei ohjaaja tee valmiiksi ohjattavan puolesta vaan on tukena ja kannustajana tekemisessä. Kannustaminen tämän ryhmän kanssa oli muutenkin tärkeää, sillä välillä tuli hetkiä, jolloin esimerkiksi saksilla leikkaaminen (O3) ei onnistunut ja tekeminen loppui siihen. Pienellä kannustuksella jokainen sai työnsä valmiiksi ja oli tyytyväinen saadessaan viedä jotain kotiin näyttille. Tuokion aikana huomio kiinnittyi myös siihen, että toisen mielipide merkitsee vähemmän kuin yleisellä tasolla ja arvostus omaa työtä kohtaan on aitoa. Opiskelijat kysyivät ”onks tää hieno?” ja myönteisen vastauksen saadessaan olivat itsekin samaa mieltä. Askartelujen lomassa opiskelijoiden välinen keskustelu oli hyvin avointa. Nuoret keskustelivat paljon kiinnostuksen kohteistaan ja hyödynsivät tätä virinnyttä keskustelua myös omissa töissään. O1 oli kovasti kiinnostunut laulaja Robinista ja halusikin hänen kuvansa kiinni jääkaappimagneettiin. O2 oli kiinnostunut autoista ja O3 taasen oli kiinnostunut jääkiekkjoukkue Ässistä.

5.2.2 Toinen ohjauskerta 9.4.2014

Jo edellisellä kerralla pohjustin tämän päivän askarteluja ja tulevaa pääsiäistä, siksi tämän päivän tuotoksena olivat pääsiäiskranssi sekä munatelineen maalaaminen ja rairuohon istutus. Aloitimme tunnin maalaamalla kananmunakennoista leikatut ”munatelineet”, tämä oli opiskelijoiden mielestä mielenkiintoista, mutta ”vähän ällöttävää koska sormet suttaantuivat” O1. Välineiden pesu ei myöskään ollut kenenkään lempipuuhaa.

Seuraavaksi aloitimme pääsiäiskranssin tekemisen, jokaisella oli nippu risuja sekä pätkittyjä rautalangan palasia, jota kieputettiin oksan ympäri. Olin tehnyt itse yhden mallin valmiiksi ja ohjaamiseni tukena tein vaihe vaiheelta yhtä kranssia, niin että kaikki näkivät ja kuulivat ohjeen samaan aikaan. Koin erittäin helpottavaksi ohjauksen kannalta juuri tämän tekemisen ja puhumisen samaan aikaan. Olisi ollut mahdollista selittää kuinka rautalankaa kierretään, ilman että sen olisi näyttänyt samalla. Tässä kädentyössä on myös oltava valmis auttamaan, vieressä istuen ja ohjaten. Kun kranssin pohja oli valmis, jokainen sai muotoilla siihen rusetin, jos halusi, myös tässä vaadittiin ohjaajan apua. Kranssia koristeltiin myös höyhenillä sekä pupuilla, jotka sai leikata valitsemistaan väreistä. Kannustusta vaadittiin taas saksien käytössä O1 ja O2 kanssa sekä pieniä muistutuksia siitä, ettei kaiken tarvitse onnistua ensimmäisellä kerralla. Pupujen piirtäminen sabluunan avulla onnistui, mutta leikkaaminen ääriivivojen mukaan ei ollut helppoa. O2 leikkasi ensimmäisen pupun korvan vahingossa irti ja oli pahoillaan tästä. Seuraavan pupun leikkauksen aikana muistutin, että leikataan pieni pala kerrallaan rauhassa. Pupu onnistuikin huomattavasti paremmin. O1:lle saksien käyttö ei ollut kovin luontevaa, mutta hän leikkasi mielellään paperia kun häntä oli pari kertaa kannustettu kokeilemaan.

Kuva 6, opiskelijoiden (O2, O3 ja O1) valmistamat pääsiäiskranssit. Kuva: Aleksandra Koivunen

Tunnin lopuksi istutimme tyhjiin kananmunankuoriin ruohon siemeniä. Aluksi tämä idea herätti hämmästyystä, mutta jokainen aloitti innolla mullan painelemisen kuoren sisälle. Istutukset asetettiin kuppeihinsa odottamaan pääsiäistä.

Jokaisella on subjektiivinen kokemus siitä, miltä joku tuntuu kädessä tai iholla ylipäättään, siksi on tärkeää huomioida esimerkiksi aistiyliherkkyudet. Tässäkin askareessa maalin joutuminen sormiin aiheutti yhdelle opiskelijalle ”ällöttävän” tunteen, mutta se ei kuitenkaan aiheuttanut kovin suurta reaktiota, jollain toisella tämä olisi voinut olla ylitsepääsemätön asia. Tällöin maalaamisen olisi voinut vaihtaa värittämiseen tai antaa kumihanskat käteen. Tämä ohjaukerta oli itselle jo selvästi rennompi, mutta avartavampi kokemus sillä esille nousivat juurikin aistit ja jossain määrin myös turhautuminen ja äkkipikaisuus, opiskelijan kokemus siitä, ettei hän osaa (esimerkiksi kun pupu nenän piirtäminen ei onnistunut kerralla). Siksi tämä ohjaukerta korosti edelleen sitä, kuinka tärkeää ja antoisaa on saada aloittamansa työt valmiiksi ja kuinka suuressa osassa on kannustaminen.

5.2.3 Kolmas ohjauskerta 22.4.2014

Tämän ohjauskerran tuotoksena oli mosaiikki- pannunalunen. Liimasimme vaneriin pieniä mosaiikkilaattoja, saumaväleiksi laitettiin aina jäätelötikku sekä pysty- että vaakariveihin. Työ vaati paljon keskittymistä ja tunnit kuluivatkin melko hiljaisissa merkeissä. Yksi opiskelijoista (O4) teki työtä hyvin mekaanisesti, hän otti ohimenneen laatan kipeästi, laittoi siihen liimaa ja asetti sen paikoilleen, hänen työnsä edistyi nopeasti. O4 keskittyi työhönsä eikä kommunikoinut työnsä aikana muulloin kun oli tarpeen. Hän saattoi pyytää esimerkiksi liimaa ja laattoja lisää sekä vastata esitettyihin kysymyksiin. Opiskelijalla (O5) oli kiinnostus eri sinisen sävyihin ja hänen pannunalusestaan tulikin lähes kokonaan sininen, tämä opiskelija keskittyi työhönsä todella tarkasti ja asetti jokaisen laatan harkitusti vanerin päälle. Tämä työskentely sujui itsenäisesti lähes kaikilta, kun alku oli tehty yhdessä, joidenkin kohdalla auttaminen oli kuitenkin ehdoton edellytys tehtävän loppuun saattamiseksi (O1 ja O6). Opiskelijat kommentoivat O5 sinistä pannunalusta kauniin väriseksi, mutta O1 ilmoitti pitävänsä värikkäistä laatoista ja halusi siksi tehdä lapun kokonaan sekaväreistä. Jokaisen työtä arvostettiin niin opiskelijoiden kuin henkilökunnan taholta, joten palaute töistä oli hyvin positiivista.

Kuva 7, opiskelijoiden valmistamia pannunalusia. Kuva: Aleksandra Koivunen

Tässäkin harjoitteessa esille nousi aistilyherkkyys niin liimaamisen kuin saumauksen kohdalla, tuntemus käsissä ei ollut mieluisaa kaikille. Koen, että tämä on erittäin hyvä harjoitus kun vaaditaan keskittymistä ja rauhoittumista, liika istuttaminen työn

ääreen ei ole kuitenkaan hyväksi ja siksi on syytä pitää taukoja, kun tilanne sitä vaatii. Kiireettömyys on myös tavoiteltava asia, tätäkin työtä oli mahdollisuus jatkaa heti seuraavana päivänä, joten työskentely ei aiheuttanut liikaa paineita. Hyvää harjoitusta tämä oli myös hienomotoriikan kannalta, sillä laatat olivat pieniä ja vaati tiettyjä sormia pitämään laattaa sekä levittämään liimaa laatan taakse. Kehitysideana ajattelin erilaisten ja muotoisten laattojen tai esineiden työstämisen, esimerkiksi motorisesti kankealle tämä työ sopisi, jos laatat olisivat isompia tai heikosta näöstä kärsivälle, jos laatoissa olisi erilaisia pintoja.

5.2.4 Neljäs ohjauskerta 23.4.2014

Tälle ohjauskerralle oli varattuna aikaa mosaiikkitöiden viimeistelyyn sekä pieniin askarteluihin, joista sai valita mieluisan. Jokainen teki omaan aikatauluunsa sopivan askartelun. Parin opiskelijan kanssa teimme paperimassapalloista sudenkorentoja. Pallot maalattiin ja yhdistettiin toisiinsa rautalangalla, paperinarusta saatiin siivet ja lopuksi vielä liimattiin silmät. Tunnin loppupuolella jokainen sai vielä tehdä pari korttia, koska äitienpäiväkin oli tulossa. Korttimalleja oli esillä, mutta rohkaisun jälkeen jokainen teki taas täysin oman mielensä mukaan ja saimmekin paljon erilaisia ja erityyppisiä kortteja.

Kuva 8, opiskelijan (O4) valmistama äitienpäiväkortti ja sudenkorento. Kuva: Aleksandra Koivunen

Tällä ohjauksella tuli esille vaikeus valita. Kortteja varten oli paljon materiaaleja, ja joillekin tuotti päänvaivaa valita mitä niistä käyttää. Kysellessäni opiskelijan (O4) lempiväriä tai lempimuotoa, oli hänen huomattavasti helpompi valita jotain työnsä aloittamiseksi. Lempiväriä oli vaikea sanoa suoraan, mutta esitellessäsi erivärisiä korttipohjia hän pystyi valitsemaan haluamansa, sama keino toimi myös esimerkiksi kukkien värien valitsemisessa.

Omatoimisuuden tukeminen on tärkeää niin kädentaitojen kuin itsenäistymisen kannalta, joidenkin opiskelijoiden (O1 ja O2) kohdalla epävarmuus ja kysely olivat selkeästi havaittavissa. O1 kysyi useasti mielipidettäni aikaansaannoksistaan ja haki kysymyksillä selvää hyväksyntää. O1 kyseli tekemisen aikana vahvistusta teoilleen; ”Meneekö tää näin? Niinku näin vai? Ai näin? Laitanko mä tän näin?” O2 haki kysymyksillään toisenlaista hyväksyntää, hän tiesi osaavansa mutta halusi vielä varmistuksen tekemiselleen. Rohkaisu ja omien päätösten tukeminen pienissäkin asioissa tukee henkilön minäkuvaa ja siksi onkin ensiarvoisen tärkeää huomioida tällaiset seikat tilanteessa kuin tilanteessa.

5.3 Ryhmän ohjaamisesta ja oppimisesta

Ojala (1999, 64) käsittelee teoksessaan oppimisen resursseja lisääviä tekijöitä, joita ovat esimerkiksi haaveet ja myönteiset ajatukset, ajankäytön hallinta, positiivinen asenne, innostus sekä hakeutuminen kannustavaan ilmapiiriin. Itse koen, että nämä ovat asioita, jotka ohjaajan pitää huomioida, oli sitten kyseessä äidinkielen tunti tai vaikkapa liikuntatunti. Liian kireässä aikataulussa päällimmäiseksi tunteeksi jää vain kauhea hätäily kun taas hyvin suunnitellut opetushetket kulkevat rennosti eteenpäin. Kannustava ilmapiiri on hyvä asia, mutta on myös huomioitava henkilöt, jotka mieluummin työskentelevät omissa rauhassaan.

Myös ihmisten välinen viestintä on tärkeässä roolissa ohjaamisen kannalta. Voimme viestiä keskenämme sanoja käyttäen eli sanallisesti, jolloin ilmaisemme asiamme puhumalla. Toisinaan käytämme myös sanatonta viestintää, johon lukeutuvat ilmeet, eleet, asennot, liikkuminen sekä äänensävyt ja -painot. Näiden asioiden ohjaamistilanteissa on äärimmäisen tärkeää. Ohjaajan on puhuttava selkeästi saadakseen vies-

tinsä perille, mutta joissain tilanteissa sanattomalla viestinnällä on suurempi merkitys. Erityisryhmien ohjaamisessa sanattoman viestinnän väärintulkitseminen on hyvinkin mahdollista vrt. opinnäytetyön luku 4.3. Asperger. (Laine ym.1999, 262.)

Hyvät käytöstavat ovat edellytys onnistuneelle vuorovaikutussuhteelle ja niiden käyttämiseen tulisi kannustaa niin ohjaajaa kuin ohjattaviakin. Ryhmässä toimiminen on hyvä keino harjoitella toisen huomioon ottamista ja arvostusta. Myös oikeudenmukaisuus ja luottamus ovat asioita, joita kohti ohjaaminen tulisi suunnata. (Laine ym. 1999,268.)

Ryhmän ohjauksessa tulisi ottaa jokainen ryhmän jäsen yksilöllisesti huomioon ja annettava ohjausta, joka ottaa heidän tarpeensa huomioon. Jokaisen kohdalla on erikseen huomioitava hänen kehitystasonsa ja muodostaa tehtävänkuva sen mukaan. Oma-aloitteisuuteen kannustaminen on perusedellytys kuitenkin sitä ylikorostamatta. Itse tekeminen opettaa enemmän kuin vain vierestä seuraaminen, tässä on kuitenkin muistettava ohjaajan vastuu sopivan tekemisen löytämiseen. Liian haastava työ vie voimia kun taas liian helppo työ ei kannusta yrittämään. (Laine 1999, 284.)

Ohjaushetkien aikana kaikki toiminta tapahtui ryhmässä. Ryhmässä vallitsi kannustava ilmapiiri ja jokainen otettiin huomioon yksilöllisesti. Opiskelijoiden yksilöllinen huomiointi oli ohjauksen ja onnistumisen tunteiden luomisen kannalta tärkeää. Koen, että jokainen sai tarvitsemansa avun ja kannustuksen, sillä työt tulivat valmiiksi ja ne olivat tekijöidensä näköisiä töitä. Kannustamiseen käytin aikaa, sillä osa opiskelijoista sai aina uutta innostusta jatkaa työskentelyään entistä enemmän.

Ryhmän jäsenet olivat keskenään hyvin tasavertaisessa suhteessa, jokainen uskalsi tuoda omia mielipiteitään ja ideoitaan esille, myös pienet väittelyt ryhmän kesken tapahtuivat hyvässä hengessä. Ryhmää ohjatessani huomasin, kuinka helposti ryhmän jäsenet lähtivät mukaan toistensa ”juttuihin”. Esimerkiksi O2 alkoi kertoa mielikuvitettua tarinaa jääkiekkourastaan ja pelaamisestaan kuuluisassa joukkueessa, ja O3 lähti tähän tarinaan mukaan. Opiskelijat kommunikoivat hyvin keskenään ja saivat tarinan kuulostamaan todelta. Tämä keskustelu sai alkunsa siitä, kun O3 valitsi jääkaappi-magneetin aiheeksi lempijoukkueensa Ässät. O2 ei pitänyt jääkiekkoaihetta hyvänä ideana magneettiin, mutta hän käytti kuitenkin itse aihetta siivouslii-

nan koristamiseen. Tämä loi minulle mielikuvan siitä, että toisten mielipiteet vaikuttavat tämänkin ryhmän toimintaan, vaikka aluksi ei siltä vaikuttanutkaan.

Näiden ohjaamieni ryhmien kohdalla erityisen positiivisena kokemuksena pidän sitä, että sanatonta viestintää ei ryhmässä juurikaan esiintynyt. Ryhmän jäsenet puhuivat suoraan keskenään ja sanoivat rehellisesti toisilleen, jos joku asia ärsytti. Tämän ryhmän kesken ei ollut havaittavissa silmien pyörittelyä tai väkinäistä kuuntelemista, muiden puheenvuorojen aikana.

Ensimmäisellä ja toisella ohjauksella osallistujia oli kolme; O1, O2 ja O3. Aikaisemmin mainitsin kahden opiskelijan tarinankerronnasta (O2, O3) ja heidän vuorovaikutuksestaan. O1 oli erityisen kiinnostunut laulaja Robinista ja lauloikin välillä hänen kappalettaan, tämä opiskelija otti erityisen paljon kontaktia sekä muiden opiskelijoiden että ohjaajien kanssa. Tässä ryhmässä O2 ja O3 toimivat ikään kuin ryhmän hauskuuttajina ja heillä kyllä asiaa riitti, opiskelijoiden kanssa käytiin mielenkiintoisia keskusteluja. Opiskelijat puhuivat helposti toistensa päälle, mutta ohjaajia he kuuntelivat tunnollisesti.

Kolmannella ohjauksella osallistujia oli viisi (O3 ei osallistunut tähän tuokioon). Tämä ryhmä oli aiempaa suurempi, mutta silti hiljaisempi. O3 puuttuminen vaikutti selvästi O2 käytökseen, sillä tämä opiskelija vaikutti paljon rauhallisemmalta ja hiljaisemmalta kuin aiemmin. O2 ei toiminut tämän ryhmän hauskuuttajana vaan enimmäkseen keskittyi pannunalusen työstämiseen. Myös O1 oli hiljaisempi kuin aiemmin, mutta vaati silti huomiota ja vastauksia liittyen ihannoimaansa laulajaan. Opiskelijat 5 ja 6 olivat hiljaisia ja hyvin keskittyneitä omaan työskentelyynsä, he puhuivat lähinnä vain kysyttäessä jotain. O4 keskittyi myös työskentelyynsä, mutta esimerkiksi apua tarvitessaan hän voimakkaalla äänellään piti huolen siitä, että tuli huomatuksi. Tämä opiskelija vaati paljon rohkaisua työnsä jatkamiseen, sillä useaan kertaan hän ilmoitti työskentelyn olevan ”tylsää” ja totesi ”mä en jaksa enempää”. Työn kehuminen ja taukojen pitäminen auttoi kuitenkin häntä saamaan työnsä valmiiksi.

Toisille ryhmäläisistä päätöksen teko oli hankalaa, (esimerkiksi korttipohjan värin valitseminen) kun taas joidenkin kohdalla tilanne oli päinvastainen. O4 korttipohjan värin valinta tuotti ongelmia, kun taas O1 valitsi värin saman tien. O1 valitsi korttiin- sa myös pohjan kanssa samaa väriä olevia kukkasia, eikä hän halunnut kukkasten väriä vaihtaa vaikka ne eivät pohjastaan juuri erottuneet. Olen kuitenkin sitä mieltä, että jokaisella on oikeus tehdä juuri sellainen kädentyö kuin itse haluaa.

5.3.1 Hyvä ohjaaja ?

Ojanen (2006, 140–146) käsittelee laajasti ohjaamista niin ohjaajan kuin ohjattavan kannalta, hänen mukaansa ohjaaja on ”väliaikainen kanssakulkija”. Ojaseen mielestä hyvä ohjaaja aistii vallitsevat tunteet ja on valmis puuttumaan mahdollisiin ennakkosenteisiin. Hyvä ohjaaja on valmis ohjaamaan uutta tietoa vanhan päälle ja toimimaan tilanteessa ohjattavan etua ajatellen. Ohjaajan pitää olla myös motivoitunut ja kontrolli-kykyinen. Ohjaajan on oltava valmis kehittämään omaa oppimistaan, jotta se palvelee myös muita.

Itse ajattelen, että hyvä ohjaaja on kiinnostunut ohjaamastaan aiheesta sekä haluaa myös itse oppia uusia asioita ohjaustilanteissa. Hyvä ohjaaja on helposti lähestyttävä ja valmis antamaan rehellistä palautetta tilanteen sitä vaatiessa. Ohjaajan tulee olla myös mukautuva ja huomioida jokainen yksilönä.

Hyvässä ohjeistuksessa käytetään tuttuja ja selkeitä sanoja, vaikeat sanat tulee aina selventää tarkasti. Käytetään vain yhtä sanaa kuvaamaan selittämääsi asiaa ja välitetään vertauskuvien käyttöä. Vältetään lyhenteitä ja vierasperäisiä sanoja. Jos kuitenkin joudutaan näitä käyttämään, niin ne selvennetään. Käytetään lyhyitä lauserakenteita ja puhutellaan lukijaa, käytetään sinä -muotoa kirjoittaessa. Lause on helppo ymmärtää, kun siitä näkyy, kuka tekee ja mitä tekee. Asiat tulee esittää yksi kerrallaan, niiden tapahtumajärjestyksessä. Ohjeita voi toistaa tarpeen tullen. Kuvat ovat hyvä apukeino puheen lisäksi. Puheen tulee olla selkeää ja kuuluvaa ja kohdistua kuulijoihin. (Kehitysvammaisten tukiliitto ry 2011, 12–14, 33).

5.3.2 Kuvien käyttö ohjauksen tukena

Ohjauksen tueksi on hyvä harkita AAC- menetelmiä (Augmentative and Alternative Communication), joilla tarkoitetaan puhetta tukevia ja sitä korvaavia kommunikaatiomenetelmiä. Näin voidaan mahdollistaa puhumattomankin henkilön kommunikointi toisten kanssa. Kommunikoinnin apuna voidaan käyttää eleitä, ilmeitä, ääntelyä, kuvia tai toimintaa. Liitteenä oleva kädentaitokansio sisältää esimerkiksi käsitöihin liittyviä apukuvia. Apuna käytettävien menetelmien valinta on hyvin yksilöllistä. Tarkoituksena on kehittää sisäistä kieltä ja auttaa symbolien ymmärtämisessä, on tärkeää kehittää sellaisia osa-alueita jotka lapsen ja nuoren on mahdollista oppia. (Kaski ym. 2009, 196).

Selkokieli on suomenkielen muoto, joka on mukautettu sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan yleiskieltä luettavammaksi ja ymmärrettävämmäksi. Se on suunnattu ihmisille, joilla on vaikeuksia lukea ja/tai ymmärtää yleiskieltä. Kaikki olemassa olevat kirjoitussäännöt koskevat myös selkokieltä. Selkokielen tarkoituksena on ymmärryksen kynnyksen madaltaminen. Selkokieli on eri asia kuin hyvä ymmärrettävä yleiskieli.

Hannu Virtasen tutkimusten perusteella tehdyn arvion mukaan selkokielen kohde-ryhmiin kuuluu yhteensä noin 200 000 – 350 000 (4–7%) suomalaisista. Heistä pieni osa on täysin lukutaidottomia ja pieni osa tarvitsee puhetta tukevaa ja korvaavaa kommunikointia. Selkokielessä myös kuvat tulee harkita tarkkaan tekstiin sopivaksi ja itsestään selvyiksi tulee välttää. Liiallinen yksityiskohtaisuus on turhaa, mutta tekstin tulee silti pysyä eläväisenä ja mielenkiintoisena. (Rajala 2012.)

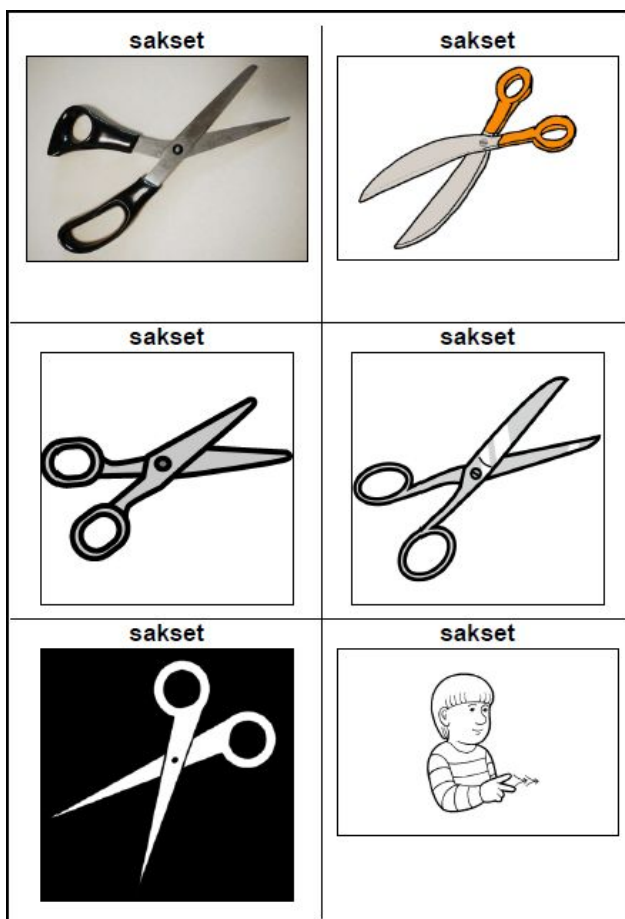
Itse en käyttänyt kommunikoinnin tukena kuvia, sillä ryhmässäni ei ollut kuvallista kommunikaatiota tarvitsevia henkilöitä. Olin kuitenkin varautunut kuvien käyttöön tulostamalla liitteessä olevat apukuvat mukaani. Ohjauksen tukena käytin jo etukäteen tehtyjä malleja, joista opiskelijat pystyivät katsomaan mallia. Ohjauksen aikana myös itse tein vaihevaiheelta käsityön, jotta jokainen pystyisi hyödyntämään näkemäänsä ja kuulemaansa. Ohjasin välillä myös kädestä pitäen, jolloin yksinkertaistusti selitin mitä nyt tapahtuu. Annoin samalla ohjaamalleni henkilölle mahdollisuuden kokeilla tekemistä itsenäisesti.

Kommunikointi on tietoista ja tarkoituksellista vuorovaikutusta ihmisten välillä. Ihmiset ilmaisevat, vastaanottavat ja tulkitsevat viestejä: ajatuksia, tietoa, tarpeita ja tunteita. Viestit välitetään yleensä puhuen tai kirjoittaen. Kun puhe tai kirjoittaminen eivät toimi, asiat voidaan ilmaista myös eleillä ja olemuskielellä, viittomilla, esineillä, kuvilla tai kuvanomaisilla merkeillä sekä blisskielellä. (Papunetin www-sivut 2014.)

Esineet, kuvat, graafiset merkit ja viittomat auttavat henkilöä jäsentämään aikaa, toimintoja ja paikkaa. Kuvien avulla henkilö pystyy hahmottamaan tilanteen paremmin ja olemaan omatoimisempi. Kun lapsi saa ilmaista asiansa, niin että aikuinen sen ymmärtää se lisää lapsen onnistumisen tunnetta ja innostaa lasta kehittämään toimintaansa. Usein kuvien käytön avulla vuorovaikutus lisääntyy, ja lapsi voi käyttää kuvia tukena vaikka puhe olisikin jo kehittynyt.

Merkkikokoelmista ja – järjestelmistä Suomessa käytetään eniten PCS- merkkejä (Picture Communication Symbols). Kuvat ovat mustavalkoisia tai värillisiä piirroksia, joita on saatavana yli 9000. Piktogrammien käyttö on vähentynyt PCS- kuvien kasvattaessa suosiotaan, mutta ovat silti edelleen käytössä, ne ovat valkoisia silhuetitkuvia mustalla pohjalla.

Kehittynein käytössä oleva, puhetta tukeva ja korvaava kieli on blisskieli. Blisskielellä käytetään geometrisiä peruskuvioita, kaaria ja pisteitä, niiden merkitys syntyy sijainnista, muodosta ja koosta. Sen opetteluun vaaditaan paljon aikaa. (Siiskonen, Aro, Ahonen & Ketonen 2014, 201–212).

Kuva 1. Saksia kuvaavia symboleita ja kuvia, www.papunet.fi.

Kuvassa 1 näet, kuinka montaa erilaista kuvaa voi käyttää tarkoittamaan yhtä asiaa. Saksia on kuvaamassa tavallinen valokuva, piirroskuva, Mulberry (Mulberry-kuvat ovat ilmainen kuvapankki, jossa on yli 1000 selkeää, värillistä piirroskuvaa.), ARASAAC- kuva (ARASAAC on ilmainen espanjalainen kuvapankki, joka sisältää monipuolisia työkaluja kuvien sekä kuvallisten ja animoitujen materiaalien työstämiseen.), Sclera (piktogrammi) sekä viittomakuva. Papunetin kuvatyökalu on hyvä apuväline esimerkiksi kädentaitojen ohjaushetkiä suunnitteleville ohjaajille.

Myös kuvataideterapiassa kuva toimii kommunikoinnin ja itseilmaisun välineenä, mutta sitä ei tule sekoittaa apukuvina käytettyjen kuvien kanssa. Taideterapiassa kuvalla on tärkeä rooli itsetuntemuksen lisääjänä. Kuvataideterapiaa voi harjoittaa vain siihen koulutuksen saanut ammattilainen. Kuvataideterapeutti ei ole vielä ammattinimike, mutta kuvataidepsykoterapeutti nimikkeellä työskentelee muutama VALVIRA:n hyväksymä asiantuntija (Luentomateriaali Päivi-Maria Hautala 13.11.2013).

5.3.3 Oppiminen luovan prosessin aikana

On olemassa monia erilaisia keinoja vastaanottaa tietoa, jokaisella on oma tyyliinsä. Asiakastyötä helpottavaa on selvittää asiakkaan luontaisin tapa vastaanottaa tietoa, näin ollen asia saadaan parhaiten käsiteltyä asiakkaan edun mukaisesti. Tiedon vastaanottotapoja on neljä; visuaalinen, auditiivinen, taktiilinen ja kinesteettinen. On todennäköistä, että joissain tilanteissa tiedon vastaanottotavat sulautuvat keskenään ja tieto jääkin mieleen monen tyylin kautta. (Laine, Ruishalme, Salervo, Sivén & Välimäki 1999, 139).

Oppiminen lähtee ihmisen sisältä, se on halua ja kykyä ymmärtää uutta. Oppimiskokemukset ovat tärkeä osa toipumista ja lähtökohtana on henkilökohtainen itseymmärrys. Taideterapeuttinen oppiminen on kuvattu osiltaan kokemukselliseksi oppimiseksi, jossa ihminen ymmärtää kokemuksensa ja muuntaa niitä. Tekemisen kautta koetua ja opittua tietoa voidaan hyödyntää monissa elämän osa-alueissa. ”Asiakas saateetaan tietoiseksi oikeanlaisesta minästään luovan kokemuksen kautta, tutustutetaan hänet omiin voimavaroihinsa ja niihin asioihin, joista hän on kiinnostunut”.(Hautala 2012, 10–19.)

5.3.4 Visuaalinen

Visuaalinen oppija oppii silmillään, hän oppii siitä mitä näkee ja hahmottaa. Tälle oppijalle jää muistijälki hänen näkemistään asioista, kuten kirjan sivut, diaesitykset ja muistiinpanot. Tälle oppijalle tärkeää on hahmottaa ensin kokonaisuus, joka sittemmin pilkotaan pienempiin osioihin. (Laine ym. 1999, 140).

Kädentaitojen ohjaustilanteissa visuaalinen oppija näkee ja kuulee ohjeet samanaikaisesti, jolloin hänelle syntyy muistikuva mitä missäkin kohtaa kuului tehdä. Visuaalinen oppija pystyy palauttamaan mieleensä esimerkiksi ohjaajan käden asennon virkkaamisessa.

5.3.5 Auditiiivinen

Auditiiivinen oppija tallentaa tietoa kuulonsa avulla, hän kuuntelee tarkoin ja muistaa hyvin luennoilla käydyt keskustelut. Tälle oppijalle itsekseen puhuminen on apukeino oppia ja muistaa. (Laine ym. 1999, 141).

Kädentaitojen ohjaustilanteessa auditiiviselle oppijalle on tärkeää kuunnella ohjeita, jotta hän pystyy palauttamaan ne mieleensä myöhemmin, siksi onkin tärkeää että ohjaajan antaessa ohjeita muut olisivat hiljaa, taustamelu saattaa häiritä tiedon vastaanottamista.

5.3.6 Taktiilinen

Taktiilinen oppija tekee paljon käsin, hän muistaa kosketuksen sekä tuntemuksien perusteella. Sanaton viestintä on myös tärkeää hänelle. Oppimisilmapiiri on tärkeässä osassa, ympäristön ja lähellä olevien ihmisten merkitys oppimisen kannalta on suuri. (Laine ym. 1999, 141).

Kädentaitoja ohjatessa on hyvä antaa taktiiliselle oppijalle jotain käytettävää materiaalia käsien ulottuville, jotta hän voi luoda tätä kautta muistijälkiä. Taktiilinen oppija voi saada innostusta tekemiseen esimerkiksi kuunnellessaan tähän käsityöhön liittyvää tarinaa, joka herättää hänessä tunteita.

5.3.7 Kinesteettinen

Kinesteettinen oppija oppii tekemällä ja haluaa tehdä sen heti, hän kaipaava käsiensä ulottuville asioita joihin voi koskea. Kinesteettinen oppija haluaa olla liikkeessä ja muistaa hyvin sen, mitä on tehty. (Laine ym. 1999, 143).

Kädentaitoja ohjatessa kinesteettisen oppijan voi huomioida esimerkiksi antamalla hänen jakaa tarvikkeita sekä pitämällä käytettäviä tarvikkeita kauempana, jotta hän niitä hakiessaan pääsee liikkumaan. Näin hän voi hyödyntää liikkumista oppimisen apuna.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA

Tähän opinnäytetyöhön valitsemani aihe on itselleni hyvin mieluisa ja omakohtainen, ja ehkä juuri siksi oppimisprosessi on ollut minulle niin antoisa. Sekä erityisryhmät että kädentaidot ovat minulle tärkeitä asioita, ja onkin mahtavaa että olen saanut nämä asiat yhdistettyä tässä opinnäytetyössä. Opinnäytetyö on ollut pitkä prosessi, jonka aikana olen kokenut monenlaisia tunteita aina epätoivosta onnistumiseen. Turhautumisen hetkillä olen itse kaivanut esille käsityöni ja etsinyt taas inspiraatiota työni jatkamiseen.

Opinnäytetyölläni haluan herätellä ihmisiä ajattelemaan erityisryhmien oikeuksia sekä korostaa lukijan omia mahdollisuuksia vaikuttaa näiden oikeuksien toteutumiseen. Kädentaidot ovat pieni osa ihmiselle kuuluvista oikeuksista, niiden puuttuessa on oltava myös paljon muuta, jossa tasa-arvo ei toteudu. Aihe, jonka valitsin on asiakaslähtöinen, sillä ideana oli muokata kädentaitokansion ohjeet siten, että ne ovat hyödylliset mahdollisimman montaa ryhmää ajatellen.

Vaikka tämän työn lopputuotos, kädentaitokansio, on suuressa roolissa, niin myös teoriapohjalla on merkitys tämän työn lopputulokseen. Juuri tämän teoriapohjan avulla voidaan avata lukijalle käsityön merkitys ja auttaa lukijaa löytämään valitsemalleen kohderyhmälle sopivanlainen kädentyö tehtäväksi. Teoreettinen osuus myös pohjustaa sitä, miksi kädentaitokansio on ylipäätään tehty. ”Tärkein lopputulos ei ole kirjallinen tutkimusraportti, vaan todellinen käytännöllinen tulos, usein fyysinen tuote tai muu artefakti, joka ilmentää sille asetettuja päämääriä parhaalla mahdollisella tavalla.” (Anttila 2006, 445.)

Opinnäytetyön tekoprosessi on vahvistanut kokemustani ja havaintojani siitä kuinka vahvassa roolissa ohjaaja on erityisryhmien kanssa toimittaessa. Ohjaaja vaikuttaa koko ryhmän ilmapiiriin omalla käytöksellään ja omilla asenteillaan. Tiedän, etteivät kädentaidot ole jokaiselle ihmiselle mieluisia tai ainakaan kovin tuttuja asioita ja sekin on yhtenä syynä kädentaitojen vähäisyyteen joissain ryhmissä. Erittäin positiivisena kokemuksena pidin sitä, että ryhmiä ohjatesani yksi ohjaajista lähti täysillä

mukaan vaikka hänellä ei juuri kokemusta kädentaidoista ollutkaan. Tämä samainen ohjaaja odotti myös kädentaitokansion valmistumista, jotta hän pääsee kokeilemaan taitojaan askartelijana.

Ohjaaminen ryhmässä oli minulle melko uusi kokemus, mikä jännitti aluksi paljon. Ensimmäisen ohjauskerran jälkeen lähdin kuitenkin hyvillä mielin, sillä ohjaus oli onnistunut ja ohjaamani porukka oli tyytyväinen päivän saavutuksiin. Nämä ohjauskerrat antoivat minulle uutta innostusta ja mielenkiintoa valitsemilleni opinnoille ja vahvistivat entisestään kiinnostustani erityisryhmien koulumaailmaan. Tutkimusmenetelmänä käyttämäni toimintatutkimus oli mielestäni paras valinta tämän kaltaisen työn toteuttamiseen. Anttila (2006, 440) toteaa teoksessaan, että toimintatutkimuksen tarkoituksena on kehittää uusia taitoja. Näitä taitoja olen saanut kehitettyä juurikin ohjaajan näkökulmasta. Toimintatutkimus sopii tilanteisiin, missä toiminnan avulla pyritään muuttamaan jotakin ja samanaikaisesti lisäämään sekä ymmärrystä että tietoa muutosta kohtaan. Tämän toimintatutkimuksen tarkoitus oli luoda kansio, kehittää tuote, jonka toimivuus testattiin opiskelijoiden toiminnan kautta. Kansion laatiminen ja siihen tarvittavan tiedon kerääminen oli mielenkiintoista. Ryhmän kanssa testatut askareet päätyivät kansioon pienten muokkausten jälkeen. Opiskelijoiden toiminta auttoi kehittämään kansioon tulevia ohjeita tarkoituksenmukaisemmiksi.

6.1 Tutkimuksen eettisyys

Tämä opinnäytetyö on kirjoitettu tutkimuseettisiä käytäntöjä noudattamalla. Tutkimuksessa viitattuihin muiden tutkijoiden teksteihin on viitattu siten, että heidän työnsä saavat ansaitsemansa arvostuksen. Ennen tutkimusta on hankittu tarvittavat tutkimusluvut ja tutkimuksessa osallisena ollut osapuoli on saanut etukäteen tutkimussuunnitelman (opinnäytetyön suunnitelma). Tämän opinnäytetyön pohjaksi tehdyssä tutkimuksessa on noudatettu sen edellyttämää tietosuojaa ja jokaisen tutkimukseen osallistuneen henkilöllisyys on suojattu. (Tutkimuseettinen lautakunta 4/2013, 6–7).

Opinnäytetyötä kirjoittaessani tai tutkimusta tehdessäni olen noudattanut täyttä vaitiolo – sekä salassapitovelvollisuutta. En ole tuonut esille tutkimuksessa mukana olleiden henkilöllisyyttä, ilman että olisin pyytänyt siihen heidän suostumuksensa. Täs-

sä työssä käytetyt kuvat on kuvattu siten, etteivät ulkopuoliset henkilöt voi yhdistää kuvaa kehenkään tiettyyn henkilöön.

Tutkimuksessa halusin tuoda esille eettisenä näkökulmana jokaisen ihmisen oikeuden tehdä käsitöitä apuvälineiden määrästä tai ohjaajan kiinnostuksesta huolimatta. Teoreettisen kirjoituksen tarkoitus on myös tukea tätä ajatusta. Oikeus tehdä käden töitä on ihmisoikeus, jota me emme voi rajoittaa vaan meidän pitäisi olla tukemassa ihmisiä, jotka haluavat harrastaa käsitöitä. Tutkimusta tehdessäni juuri onnistumisen tunteet ja omien mielikuvien esille tuominen olivat suuressa osassa. Askareet olivat kohderyhmälle mieluisia ja jokainen valitsi aiheen työllensä oman mieltymyksensä mukaan. Valmistuneet työt toivat hymyn kaikkien kasvoille ja valoivat nuorille uskoa itseensä onnistujana.

Ihmisellä on oikeus tasa-arvoiseen kohteluun, riippumatta hänen lähtökohdistaan. Tämä tulisi ottaa paremmin huomioon jo erityistä tukea tarvitsevan henkilön lapsuudessa. Tasa-arvoisesta kohtelusta vastuussa vanhempien lisäksi ovat lapsen kanssa työskentelevät ihmiset. Vamma tai erilaisuus ei ole syy, jonka perusteella joku voidaan jättää pois yhteisestä toiminnasta vaan silloin aikuisen pitää käyttää omaa luovuuttaan mahdollistaakseen lapsen osallistumisen.

Omissa ohjaushetkissäni jokaisen osallistuminen oli vapaaehtoista, on jokaisen oma päätös osallistua tai olla osallistumatta. Se on osa itsemääräämisoikeutta, jota ei tule rajoittaa. Ohjaajien kunnioitus ja arvostus opiskelijoita kohtaan on tärkeää hyvän vuorovaikutussuhteen luomiseksi ja tätä ajatusta noudattaen aloitin yhteistyöni Luovin kanssa ja pidän siitä edelleen kiinni.

6.2 Jatkomahdollisuudet

Teoriaosuuden kirjoittaminen tuotti minulle päänvaivaa, sillä kädentaidoista ja erityisryhmistä löytyy suuret määrät tietoa, mutta nämä asiat yhdessä ovat vielä melko vähän tutkittu juttu. Päivätoimintakeskuksissa sekä erityisryhmien omissa yhdistyksissä kädentaitoja kehitetään uskomattoman paljon, mutta tämä tieto on ”hiljaista tietoa”, joka pysyy paikassansa tai kulkee vain suusta suuhun tietona.

Jatkokehittelymahdollisuutena näkisin kansion kehittämisen siten, että kansioon kerättäisiin tätä kirjoittamatonta tietoa ja luotaisiin sen pohjalta teos, joka kattaisi erityisryhmille suunnatut kädentaidot laajasti ja selventäisi niiden merkitystä kunkin ryhmän kohdalta syvemmin. Tällainen teos olisi ammattiopinnoissaan erityispedagogiikkaan ja vammaisten ohjaamiseen valmistuvalle opiskelijalle hyvä väline, sillä sitä voisi hyödyntää niin päiväkot-, koulu- kuin ikääntyvien erityisryhmien maailmassa.

Mahdollisena uutena opinnäytetyön aiheena voisoin ajatella tämän kansion laajentamista ja uusien yhteistyökumppaneiden etsimistä. Uutta opinnäytetyötä voisi hyödyntää myös muiden yksiköiden opetuksessa ja ohjauksessa. Luovin henkilökunnalta olisi tietenkin ensin varmistettava tämän työvälineen jatkokehittely, koska tuote on tehty heille.

Ylemmän AMK- tutkinnon aihe voisi olla tutkimus siitä miten erityisryhmät kokevat saamansa ohjauksen kädentaitojen parissa esimerkiksi koulumaailmassa. Tutkimuskysymyksinä voisi miettiä onko henkilöillä ollut vapaus päättää osallistumisestaan askareisiin? Ovatko henkilöt saaneet osallistua kädentaitojen tekemiseen niin, että heidän erityiset tarpeensa on huomioitu? Onko ohjaus ollut riittävää?

"Antaa oppineiden kiistellä taiteen tarkoituksesta ja päämäärästä. Meille riittää toteamus: taide on hetkien suuri syventäjä." - Elmer Diktonius

LÄHTEET

Ammattiopisto Luovi hakijan opas 2014/ 2015.

Ammattiopisto Luovin toimintakertomus 2013. Viitattu 10.10.2014.

Ammattiopisto Luovin www-sivut. 2014. Viitattu 4.8.2014.

<http://www.luovi.fi/luovi/yleista/>

Ammatissa Pro- lehden verkkojulkaisu 2/2013. Viitattu 3.11.2014.

<http://www.digipaper.fi/pro/107792/index.php?pgnumb=16>

Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. Tallinna: AS-pakett

Baumann, S. 2009. Toimintaterapia. Duodecim: verkkojulkaisu.

http://www.terveysportti.fi.lillukka.samk.fi/dtk/tyt/koti?p_artikkeli=fys00029&p_haku=baumann

Enkenberg, J.(toim.), Väisänen, P. (toim.) & Savolainen, E. (toim.) Opettajatiedon kipinöitä - kirjoituksia pedagogiikasta. 2001. Joensuun yliopisto.

Hautala, P-M. & Honkanen, E. (toim.). 2012. Kuva kantaa. Kuvataideterapia kasvatuksen, opetuksen, hoidon ja kuntoutuksen tukena. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu

Hautala, P-M. Kuvataideterapia – Satakunnan ammattikorkeakoulun sosiaalialan luentomateriaali. 13.11.2013 Viitattu 3.10.2014.

Hietanen, O. (toim.). 2002. Taitoyhteiskunta osallistumisen edistäjänä. Turku: TuTu Publications

Ihmisoikeudet.net www-sivut. 2013. Viitattu 27.10.2014.

<http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=vammaisten-oikeudet>

Juusola, M.2012. Levottomat aivot, ADHD ja asperger vahvuuksina. Keuruu: Ota-van kirjapaino Oy

Kaski, M. (toim.), Manninen, A. & Pihko, H. 2009. Kehitysvammaisuus. 4. uud. p. Helsinki: WSOY

Kauppinen, L. 2007. Oman elämänsä ihminen. Voimavarana taide. Helsinki: Maa-henki Oy

Kehitysvamma-alan verkkopalvelu, vernerinet.net. 2014. Viitattu 26.10.2014. www.verneri.net.

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:n www-sivut. 2014. Viitattu 20.10.2014.

<http://www.kvtl.fi/fi/kehitysvamma->

Kuntoutusportin www- sivut. Viitattu 27.10.2014. <http://www.kuntoutusportti.fi/>

- Kupias, P. 2001. Oppia opetusmenetelmistä. Helsinki: Edita Prima Oy*
- Kähäri- Wiik, K., Niemi A. & Rantanen, A. 2007. Kuntoutuksella toimintakykyä. 5. uud. p. Helsinki: WSOY*
- Laine, A., Ruishalme, O., Salervo, P., Sivén, T. & Välimäki, P. 2004. Opi ja ohjaa. 4. uud. p. Helsinki: WSOY*
- Linko, M. Aitojen elämysten kaipuu. 1998. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.*
- LukiMatin (tietoverkkovälitteinen peruslukutaidon ja matematiikan oppimisvalmiuksien oppimis- ja arviointiympäristö) www-sivut. 2014. Viitattu 10.9.2014. <http://www.lukimat.fi/sanasto/lukimat-sanasto/karkeamotoriikka>*
- Luoma, J. 2004. Vaikea yhtälö: aistihäiriöinen lapsi ja koulu. Akuutti.*
- Me Itse Ry 2010. Puheista tekoihin – Köyhyyden ja syrjäytymisen torjunnan ohjelma. Tampere.*
- MLL:n www-sivut. 2014. Hienomotoriikka harjoituksia. Viitattu 29.10.2014. <http://hameenpiiri-ml-f-i-bin.directo.fi/>*
- Niilo Mäki Instituutin www-sivut. 2014. Viitattu 15.10.2014. <http://www.nmi.fi/oppimisvaikeudet/motoriikka>*
- Näkövammaisten käsityöntekijöiden liiton www-sivut 2014. Viitattu 29.10.2014. www.kasityontekijat.fi*
- Ojanen, S. 2006. Ohjauksesta oivallukseen – ohjausteorian kehittelyä. 4. uud. p. Helsinki: Yliopistopaino*
- Opetushallituksen ops-blogi 2014. Järnefelt, J. & Matinlauri, M. Viitattu 25.10.2014. <http://www.opi.fi/>*
- Otala, L.1999. Osaajana opintiellä – Opas elinikäisen oppimisen matkalle. Porvoo: WSOY*
- Papunetin www-sivut. 2014. Viitattu 12.9.2014. <http://papunet.net/tietoa>*
- Pöllänen, S. 2008. Käsityö terapiana ja terapeuttisena toimintana, 91- 105. Viitattu 21.10.2014. <http://sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/monitiet/pollanen.htm>*
- Rajala, P. 2012. Selkokieli. Satakunnan ammattikorkeakoulun sosionomikoulutus, luentomateriaali 30.8.2012.*
- Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki, A-L. (toim.). 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Yliopistopaino Oy.*
- Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T & Ketonen, R. (toim.). 2014. Joko se puhuu? 4.uud.p. Juva: Bookwell Oy*
- Syrjäläinen, E.(toim.), Eronen, A.(toim.) & Värri, V-M. (toim.). 2007. Avauksia laadullisen tutkimus analyysiin. Tampere: Tampereen Yliopistopaino - JuvenesPrint*

Szegda, D. & Hokkanen, E. 2010. Apua arkeen ja aistihäiriöihin. Helsinki: Solver palvelut Oy

Taitoliiton www-sivut 2014. Viitattu 6.10.2014.

http://www.craftmuseum.fi/kasityo_yhdistaa/kasityon_merkitys.htm sekä

<http://www.taito.fi/taitojaerjestoe/ajankohtaista/ajankohtainen/article/neuvontajaerjetojen-vetoomus-kansanedustajille>

Terveyskirjaston www-sivut 2014. Viitattu 3.11.2014.

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=nix00923

STM:n julkaisu 4:2010. Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle, Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010–2015.

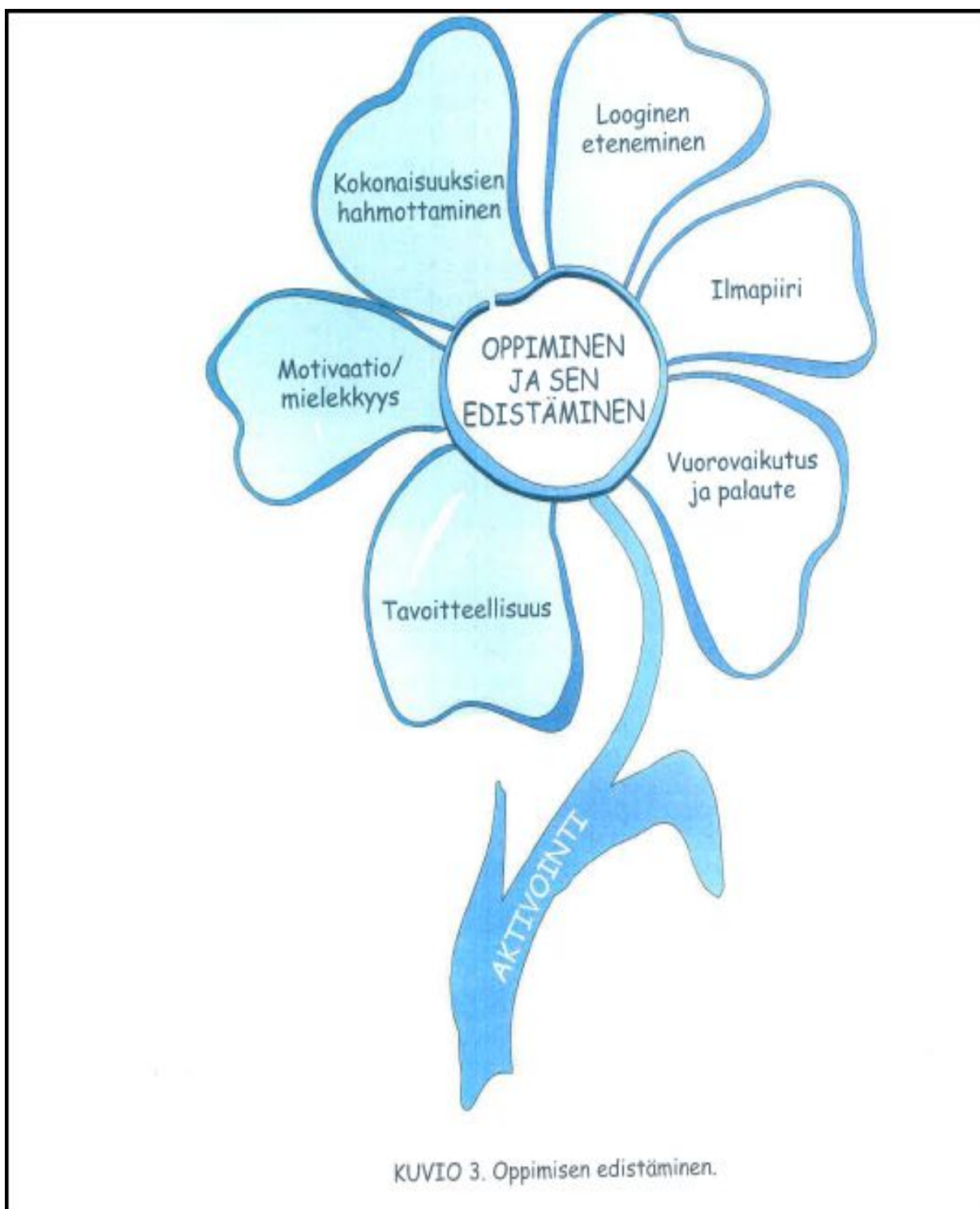
Tietoa kaikille, helppolukuinen ja ymmärrettävä teksti – eurooppalainen selkokieli-standardi. 2011. Tampere: Kehitysvammaisten tukiliitto ry.

Tuominen, J. 2009. Moto-taituriksi. Suomen Mielenterveysseura, Perheliikunnan koordinointi – hanke.

Vähälä, E., 2003. Luovan käsityöprosessin yhteydet psyykkiseen hyvinvointiin. Kuopio: Kuopion muotoiluakatemia.

Yle:n www-sivut. 2014. Viitattu 20.10.2014.

http://yle.fi/uutiset/kasityon_pitaisi_olla_ihmisoikeus/6852988

Kupias, P. 2001.

Aleksandra Koivunen

KÄDENTAITOKANSIO ERITYISRYHMIEN OHJAAMISEEN

SISÄLLYS

1 SAATESANAT.....	3
2 VINKKEJÄ KÄDENTAITOJEN OHJAUSTILANTEISIIN.....	4
3 MIKSI KÄSITÖIDEN TEKEMINEN KANNATTAAP?	5
4 MUUTAMA SANA OHJAAMISESTA	6
4.1 Hyvä ohjaaja ?	7
5 SELKEÄT OHJEET	8
6 OHJEET	9
6.1 Huopatonttu	9
6.2 Mosaiikki- pannunalunen	11
6.3 Jääkaappimagneetti	13
6.4 Kranssi	15
6.5 Sudenkorento	17
6.6 Sytykeruusut	19
6.7 Paperinarupallo	21
6.8 Hehkulamppu -lumiukko	23
6.9 Paperitähti.....	25
6.10 Käpysydän	27
6.11 Paperikulho	29
6.12 Kynttilän päällystäminen.....	31
7 APUKUVIA KÄDENTAITOJEN OHJAAMISEEN.....	33

1 SAATESANAT

Perimmäinen ajatukseni tämän kansion luomiseksi on ollut halu muistuttaa jokaisen ihmisen oikeudesta tehdä ja saada elämyksiä kädentöiden kautta. "Taiteen kieli antaa erilaisille ihmisille mahdollisuuden kommunikoida. Se on tasa-arvoinen kieli, jonka avulla voimme paitsi ymmärtää itseämme paremmin myös tulla toisten taholta ymmärretyksi. Taide yhdistää meitä ja antaa osallisuuden tunteen". (Kauppinen 2007, 12.)

Joitain tässä kansiossa esiintyviä ohjeita on kokeiltu Ammattiopisto Luovin, Valmentava 1-opetuksessa olevien oppilaiden kanssa keväällä 2014. Omien kertomuksiensa mukaan opiskelijat pitivät tekemistämme askareista, he olivat tyytyväisiä virkistyksistä koulun arkeen. Toivonkin, että tämä kansio jää käyttöön ja toimii ohjaajille rohkaisijana kokeilla jotain uutta. Kansiossa olevat ohjeet ovat vapaasti muokattavissa ja sovellettavissa sekä ryhmää että ohjaajaa ajatellen. Tämän kansion loppupuolella on myös apukuvia liittyen kädentaitoihin, s. 33 - 40.

Opinnäytetyöni on etnografinen tutkimusote, joka muodostuu tutkijan ja tutkittavien vuorovaikutussuhteesta. Opiskelijat eivät olleet vain tutkimuskohteita vaan tutkimukseen osallistujia. (Syrjäläinen (toim.) ym. 2007, 134 -136). Halusin osallistaa ryhmän näiden käsitöiden tekemiseen ja samalla osallistua myös itse. Ryhmä sai kokeilla ideoitani ja samalla tein havaintoja sen pohjalta, mitä pitäisi muuttaa tai huomioida paremmin, näitä huomiota olen kirjoittanut kädentaitokansioon.

Jokainen ihminen kokee, tuntee ja ajattelee kädentaidoista omalla tavallaan. Teoreettisessa osuudessa olen pohtinut kädentaitojen merkityksestä ihmiselle siitä näkökulmasta, että kädentaidoilla voidaan vaikuttaa ihmiseen positiivisella tavalla sekä psyykkisessä että fyysisessä mielessä.

Tämän opinnäytetyön tekeminen on ollut antoisa prosessi oman oppimiseni kannalta. Olen saanut kokemusta ohjaajana, kärsivällisyyttä oppijana ja mahdollisuuden tuoda esille omaa osaamistani.

Kiitos yhteistyöstä!

Aleksandra Koivunen

2 VINKKEJÄ KÄDENTAITOJEN OHJAUSTILANTEISIIN

- Varaa riittävästi aikaa askareiden tekemiseen. Valmiiksi tehty työ on aina palkitsevaa työn tekijälle!
- Tee tarvittavat valmistelut etukäteen (esimerkiksi pöytien suojaus).
- Varaa riittävä määrä materiaaleja ja työvälineitä.
- Ota huomioon mahdollisten apuvälineiden käyttö!
- Pidä huoli siitä, että jokainen saa äänensä kuuluviin sekä tarvitsemansa avun ja huomion.
- Anna selkeitä ja lyhyitä ohjeita!
- Huomioi jokaisen yksilölliset kyvyt:
työ ei saa olla liian helppo tai vaativa.
- Anna jokaiselle mahdollisuus kertoa tekemästään työstä!
- Voit tehdä mallityötä ohjauksen apuna.
- Pidä taukoja, jos koet ne tarpeellisiksi.
- Muista ja huomioi mahdolliset aistiyliherkkyydet! (Voimakkaat hajut, äänet, värit tai koskeminen johonkin voivat aiheuttaa ärsytystä tai suuria tunnereaktioita joissain ihmisissä.)
- Musiikki voi joissain tilanteissa olla hiljaisena taustaaänenä.
- Voit käyttää satuja ja tarinoita johdatteluna ja motivointina työn aloittamiseksi.
- Muista, että osallistumisen on oltava vapaaehtoista!

3 MIKSI KÄSITÖIDEN TEKEMINEN KANNATTAA?

Opinnäytetyöni teoreettisessa osuudessa olen tuonut kädentaitojen merkityksiä enemmän esille. Mutta olen koonnut tähän joitain ajatuksia, jotka ovat mielestäni hyviä perusteita kädentaitojen harjoittamiseksi.

Käsityö on innostavaa ja luovaa toimintaa, jossa ihmisellä on mahdollisuus hyödyntää useita aistejaan samanaikaisesti. Luovan toiminnan kautta ihminen voi ilmaista itseään ja tunteitaan sekä käsitellä omia tuntemuksiaan. Käsityön avulla voi oppia sekä ilmaisemaan, että ymmärtämään omia tunteitaan ja ajatuksiaan.

Käsityö voi toimia myös kuntouttajana niin fyysisessä kuin psyykkisessäkin mielessä. Fyysisenä kuntouttajana kädentaidot voivat toimia esimerkiksi käden hienomotorisena harjoituksena tai käden toiminnan ylläpitäjänä. Aivotutkija Minna Huotilainen on todennut käsitöiden vaikuttavan myös aivotoiminnan ylläpitoon, "Käsitöiden aivoja aktivoiva vaikutus auttaa pitämään muistin ja mielen vireänä. Käsillä kannattaa tehdä, vaikka keskellä kämmentä olisikin peukalo."

Psyykinen kuntoutuminen tapahtuu lähinnä omien kokemusten kautta. Ihminen voi kokea onnistumisen tunteita ja tätä kautta alkaa luottaa omiin kykyihinsä. Minäkuvan rakentuminen ja muokkaaminen positiiviseen suuntaan voi tapahtua onnistuneiden käsitöiden tekemisten jälkeen. Myös sosiaalisten taitojen harjoittaminen käsitöiden kautta on mahdollista. Ryhmässä harjoitetut käden työt luovat mielikuvaa yhteisöllisyydestä ja auttavat henkilöä etsimään paikkaansa tässä yhteiskunnassa.

4 MUUTAMA SANA OHJAAMISESTA

Otala (1999, 64) käsittelee teoksessaan oppimisen resursseja lisääviä tekijöitä, joita ovat esimerkiksi haaveet ja myönteiset ajatukset, ajankäytön hallinta, positiivinen asenne, innostus sekä hakeutuminen kannustavaan ilmapiiriin. Itse koken, että nämä ovat asioita, jotka ohjaajan pitää huomioida, oli sitten kyseessä äidinkielen tunti tai vaikkapa liikuntatunti. Liian kireässä aikataulussa päällimmäiseksi tunteeksi jää vain kauhea hätäily kun taas hyvin suunnitellut opetusketket kulkevat rennosti eteenpäin. Kannustava ilmapiiri on hyvä asia, mutta on myös huomioitava henkilöt, jotka mieluummin työskentelevät omassa rauhassaan.

Myös ihmisten välinen viestintä on tärkeässä roolissa ohjaamisen kannalta. Voimme viestiä keskenämme sanoja käyttäen eli sanallisesti, jolloin ilmaisemme asianamme puhumalla. Toisinaan käytämme myös sanatonta viestintää, johon lukeutuvat ilmeet, eleet, asennot, liikkuminen sekä äänensävyt ja -painot. Näiden asioiden ohjaamistilanteissa on äärimmäisen tärkeää. Ohjaajan on puhuttava selkeästi saadakseen viestinsä perille, mutta joissain tilanteissa sanattomalla viestinnällä on suurempi merkitys. (Laine ym. 1999, 262.)

Hyvät käytöstavat ovat edellytys onnistuneelle vuorovaikutussuhteelle ja niiden käyttämiseen tulisi kannustaa niin ohjaajaa kuin ohjattaviakin. Ryhmässä toimiminen on hyvä keino harjoitella toisen huomioon ottamista ja arvostusta. Myös oikeudenmukaisuus ja luottamus ovat asioita, joita kohti ohjaaminen tulisi suunnata. (Laine ym. 1999, 268.)

Ryhmän ohjauksessa tulisi ottaa jokainen ryhmän jäsen yksilöllisesti huomioon ja annettava ohjausta, joka ottaa heidän tarpeensa huomioon. Jokaisen kohdalla on erikseen huomioitava hänen kehitystasonsa ja muodostaa tehtäväkuva sen mukaan. Oma-aloitteisuuteen kannustaminen on perusedellytys kuitenkin sitä ylikorostamatta. Itse tekeminen opettaa enemmän kuin vain vierestä seuraaminen, tässä on kuitenkin muistettava ohjaajan vastuu sopivan tekemisen löytämiseen. Liian haastava työ vie voimia kun taas liian helppo työ ei kannusta yrittämään. (Laine 1999, 284.)

4.1 Hyvä ohjaaja ?

Ojanen (2006, 140–146) käsittelee laajasti ohjaamista niin ohjaajan kuin ohjattavan kannalta, hänen mukaansa ohjaaja on "väliaikainen kanssakulkija". Ojasen mielestä hyvä ohjaaja aistii vallitsevat tunteet ja on valmis puuttumaan mahdollisiin ennakkoasenteisiin. Hyvä ohjaaja on valmis ohjaamaan uutta tietoa vanhan päälle ja toimimaan tilanteessa ohjattavan etua ajatellen. Ohjaajan pitää olla myös motivoitunut ja kontrolli- ja kykyinen. Ohjaajan on oltava valmis kehittämään omaa oppimistaan, jotta se palvelee myös muita.

Itse ajattelen, että hyvä ohjaaja on kiinnostunut ohjaamastaan aiheesta sekä haluaa myös itse oppia uusia asioita ohjaustilanteissa. Hyvä ohjaaja on helposti lähestyttävä ja valmis antamaan rehellistä palautetta tilanteen sitä vaatiessa. Ohjaajan tulee olla myös mukava ja huomioida jokainen yksilönä.

5 SELKEÄT OHJEET

- Selkeässä ohjeistuksessa käytetään tuttuja ja selkeitä sanoja, vaikeat sanat tulee aina selventää tarkasti.
- Käytä vain yhtä sanaa kuvaamaan selittämääsi asiaa ja vältä vertauskuvien käyttöä.
- Vältä lyhenteitä ja vierasperäisiä sanoja, jos kuitenkin joudut näitä käyttämään niin muista selventää ne.
- Käytä lyhyitä lauserakenteita ja puhuttele lukijaa, käytä sinä muotoa kirjoittaessasi. Lause on helppo ymmärtää kun siitä näkyy kuka tekee ja mitä tekee.
- Asiat tulee esittää yksi kerrallaan, niiden tapahtumajärjestyksessä. Ohjeita voi toistaa tarpeen tullen.
- Kuvat ovat hyvä apukeino puheen lisäksi. Puheen tulee olla selkeää ja kuuluvaa ja kohdistua kuulijoihin.

(Kehitysvammaisten tukiliitto ry 2011, 12-14, 33).

6 OHJEET

6.1 Huopatonttu

Tarvikkeet:

- vaahтомуovi
- sakset
- erivärisiä huopahahtuvia
- huopaneula

1. Leikkaa vaahтомуovista sopivan kokoinen palanen.
2. Muotoile palanen haluamaasi malliin.
3. Ota pieni pala huopaa. Paina huopaa neulalla kiinni vaahтомуoviin. Pidä neula suorassa.
4. Lisää huopaa aina pala kerrallaan. Kun alaosa on valmis, tee tontulle lakki.
5. Lakkiin laitetaan pieni pala huopaa kerrallaan ja painetaan kiinni neulalla.
6. Voit tehdä tontulle nenän ja parran. Tee nenä pyörittämällä huopaa käsissäsi, kastele käsiäsi niin nenä on helpompi tehdä. Tee parta laittamalla pieni pala valkoista huopaa ja painele sitä neulalla kiinni tontun vaatteisiin.

✕ Ohjaaja voi muotoilla vaahтомуovipalat valmiiksi,
jos saksien käyttö on haastavaa!

✕ Neula pitää muistaa pitää suorassa, sillä se katkeaa helposti!

✕ Vaahтомуovista on helppo muotoilla myös muita hahmoja tai muotoja (esimerkkinä sydän), joten nuorille voi antaa myös vapaat kädet ideoida!

1.

2.

3.

4.

5.

6.

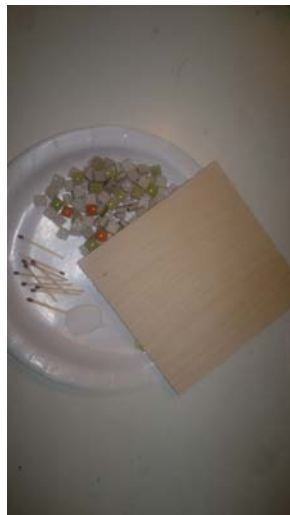

6.2 Mosaiikki- pannunalunen

Tarvikkeet:

- vanerilevy 15x15 cm
- laattaliimaa (myös erikeeper käy)
- mosaiikkilaattoja
- tulitikkua tai jäätelötikkua
- saumauslaastia ja vettä
- lasta
- kertakäyttölautanen

1. Laita liimaa laatan takapuolelle ja aseta se vanerilevylle.
2. Laita liimaa toiseen laattaan ja laita laatta vanerilevylle, aseta kahden laatan väliin tikku. Laattojen väliin pitää jäädä tilaa saumauslaastille.
3. Aseta tikku jokaisen laatan väliin, kun laitat laatan vanerilevylle.
4. Poista kaikki tikut kun olet saanut levyn täytettyä laatoilla.
5. Anna liimausten kuivua kunnolla.
6. Laita saumasainetta pannunaluselle. Vedä saumasainetta joka suuntaan huolellisesti. Saumasaine tehdään sen oman ohjeen mukaan!
7. Vedä lastalla monta kertaa eri suuntaan, jotta saumasaine leviää joka paikkaan.
8. Pyyhi paperilla pois ylimääräiset saumasaineet. Pyyhi varovasti ettei saumasaine lähde kokonaan pois.
9. Anna kuivua 10 minuuttia ja pyyhi sitten kostealla paperilla.
10. Anna kuivua vielä 10 minuuttia ja pyyhi laatat puhtaaksi saumasaineesta.

- ✕ Liimaa voi levittää suoraan vanerilevylle, jos se on helpompaa kohdehenkilölle!
- ✕ Erimuotoisia ja kokoisia laattoja voi käyttää stimuloimaan aisteja.
- ✕ Tekniikkaa voi käyttää myös astioiden tai styrokso- hahmojen päällystämiseen.

1.

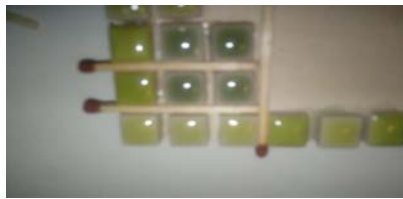
2.

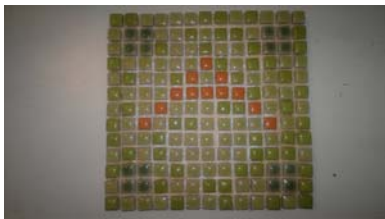
3.

4.

5.

6.

7.

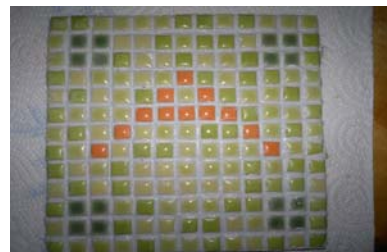
8.

9.

10.

6.3 Jääkaappimagneetti

Tarvikkeet:

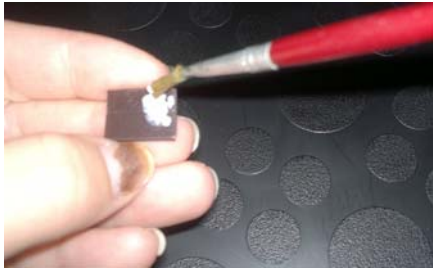
- pyykkipoika
- magneetti
- liimaa
- sakset
- kynä
- pahvia
- värillistä paperia
- koristeluun esim. nauhoja, nappeja, kimalletta

1. Levitä magneetin takapuolelle liimaa.
2. Paina magneetti kiinni pyykkipoikaan.
3. Piirrä pahville kuva, jonka haluat kiinnittää pyykkipoikaan. Leikkaa kuva irti.
4. Koristele kuva.
5. Kun kuva on koristeltu, käännä se niin että koristeet ovat pöytää vasten.
6. Laita liimaa kuvan toiselle puolelle.
7. Liimaa kuva kiinni pyykkipojan toiselle puolelle.

✕ Liimattavaa kuvaa ei tarvitse välttämättä leikata. Kuvan voi myös repiä tai pistellä irti.

✕ Tähän askarteluun voi yhdistää paljon eri materiaaleja, pyykkipoikaan voi liimata koristeeksi vaikka jotain luonnosta löytyvää.

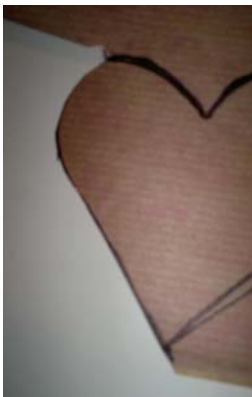
1.

2.

3.

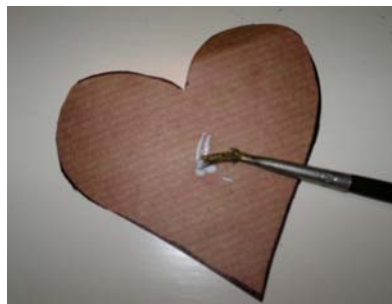
4.

5.

6.

7.

6.4 Kranssi

Tarvikkeet:

- oksia
- rautalankaa (valmiiksi pätkittyjä paloja)
- paperinarua
- tarvikkeita koristeluun (pääsiäisenä höyheniä, jouluna tonttuja yms.)

1. Ota käteen vähän oksia.
2. Sido oksat rautalangalla kiinni. Käänä rautalanka oksan alle.
3. Kiepauta rautalanka oksan päälle.
4. Kieputa rautalankaa taas oksien alle. Kieputa rautalankaa oksien ympäri.
5. Laita solmimasi oksanippu pöydälle.
6. Ota käteen taas vähän oksia. Sido ne samalla lailla kun teit edellisille oksille.
7. Yhdistä ensimmäinen ja toinen nippu toisiinsa. Sido ensimmäisen toinen pää kiinni toiseen nippuun.
8. Nyt sinulla on pitkä oksanippu. Käänä oksat yhteen niin, että muodostuu ympyrä.
9. Sido oksat yhteen, niin että ne jäävät ympyrän muotoon.
10. Koristele kranssi. Tee rusetti paperinarusta. Voit käyttää myös muita koristeita.

✘ Kranssin koristusta on helppo muunnella vallitsevan vuodenajan mukaan!

✘ Kranssin tekemisen helpottamiseksi oksia voi kiinnittää valmiiseen ympyräpohjaan tai tehdä muun mallisen kranssin.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

6.5 Sudenkorento

Tarvikkeet:

- eri kokoisia paperimassapalloja
- maalattavia värejä
- suteja
- paksua rautalankaa
- paperinarua
- silmiä

1. Maalaa paperimassapallot haluamallasi värillä.
2. Anna pallojen kuivua.
3. Kun pallot ovat kuivuneet, laita rautalanka isoimman pallon läpi. Taita rautalangan pää alas, ettei pallo karkaa.
4. Laita loput pallot rautalankaan.
5. Ota paperinarua ja laita se ensimmäisen ja toisen pallon väliin. Tee paperinarusta rusetti. Näin sait siivet tehtyä.
6. Koristele vielä sudenkorento laittamalla sille silmät.

✘ Sudenkorentoon voi laittaa haluamansa määrän paperimassapalloja.

✘ Tällä periaatteella on helppo tehdä esim. tuhatjalkainen.

✘ Käytettäviä värejä voivat olla vesivärit, peitevärit, sormivärit yms.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

6.6 Sytykeruusut

Tarvikkeet:

- kananmunakennoja
- liimaa
- steariinia
- kannellinen kattila
- hellan levy tms.
- reikäkauha

1. Revi kananmunakennosta "kupit" irti.
2. Laita kupin pohjalle vähän liimaa
3. Revi kananmunakennon kannesta pitkiä suikaleita.
4. Rullaa suikale.
5. Laita rullattu suikale kuppiin, jossa on liimaa. Näyttää jo ruusulta.
6. Laita kattila liedelle ja sulata steariini. Pidä koko ajan kansi lähettyvillä.
7. Laita ruusu reikäkauhaan ja laske varovasti kattilaan. Kun ruusu muuttuu tummemmaksi, niin nosta se ylös.
8. Anna ruusun jäähtyä hetki paperin päällä.

✘ Kannen oltava syttymisvaaran vuoksi koko ajan lähellä!

✘ Ohjaaja kastaa ruusut steariiniin, tietenkin ryhmästä riippuen!

✘ Steariiniin voi lisätä erilaisia väripigmenttejä, joita saa kaupoista tai lisäämällä steariinin joukkoon erivärisiä kynttilän jämiä.

✘ Mitä useammin ruusun kastaa, niin sen näkyvämpi väri siihen tarttuu!

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

6.7 Paperinarupallo

Tarvikkeet:

- paperinarua
- ilmapallo
- liima- vesi- seos (2 osaa puuliima) ja 1 osa vettä
- astia
- neula

1. Laita etusormi ja keskisormi yhteen. Kieputa paperinarua näiden kahden sormen ympärille.
2. Vedä kieputettu paperinaru sormistasi pois. Yritä, että naru pysyy kasassa.
3. Laita naru astiaan, jossa on valmiina vesi-liima-seos. Anna narun olla astiassa noin 5 minuuttia.
4. Puhalla pieni ilmapallo. Koita pitää pallo mahdollisimman pyöreänä. Solmi pallo.
5. Ota naru pois astiasta ja kieputa sitä ympäri ilmapalloa.
6. Kun naru loppuu voit laittaa pallon kuivumaan.
7. Puhkaise ilmapallo, kun sen ympärillä oleva naru on kuivunut. Paina neulalla lähelle sitä kohtaa, josta ilmapallo on sidottu.

✕ Jos pallo on iso, niin sen voi halkaista ja tehdä kulhoja!

✕ Ison pallon sisälle voi asentaa valot!

✕ Paperinarun tilalla voi käyttää erilaisia, paksuja lankoja.

✕ Liima-vesi-seoksen voi tehdä myös laittamalla 3 osaa vettä ja 1 osan erikeeperiä!

1.

2.

3.

4.

5.

6.

6.8 Hehkulamppu -lumiukko

Tarvikkeet:

- valkoista maalia
- musta tussi
- hehkulamppu
- huopakangasta (oranssia nenään, muuta väriä lakkiin ja kaulahuiviin)
- sakset
- mitta
- kynä
- liimaa
- lankaa

1. Maalaa hehkulamppu ihan kokonaan valkoiseksi!
2. Piirrä tussilla silmät ja suu sekä lumiukolle kuuluvat napit.
3. Mittaa huovasta neliö, jonka kaikki reunat ovat 4 senttimetriä pitkät. Leikkaa palanen irti.
4. Laita liimaa hehkulampun metalliosaan.
5. Paina leikkaamasi palasen reuna kiinni liimaan.
6. Liimaa lakin sauma kiinni.
7. Kiristä langalla lakin yläosaa, niin että lakki menee kiinni.
8. Piirrä lumiukolle kädet.
9. Voit tehdä lumiukolle kaulahuivin. Leikkaa pitkä suikale huopaa ja laita siihen liimaa. Paina huivi kiinni lumiukkoon.

✖ Ohjaajat voivat maalata hehkulamput valmiiksi, koska kuivumiseen kuluu aikaa tai nuoret voivat maalata jo edellisenä päivänä!

✖ Nenän voi tehdä myös tussilla tai sen voi tehdä kartongista, huovan sijaan!

✖ Lumiukon alle voi leikata vessapaperirullasta palan, jotta lumiukko pysyy pystyssä!

✖ Lumiukolle voi kiepauttaa myös rautalangasta lenkin pään ympärille, jos haluaa sen roikkumaan!

✖ Harjanvarren voi tehdä piipunkrassista ja liimata sen kylkeen kiinni!

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

6.9 Paperitähti

Tarvikkeet:

- erivärisiä papereita
- sakset
- liimaa
- nitoja
- lankaa

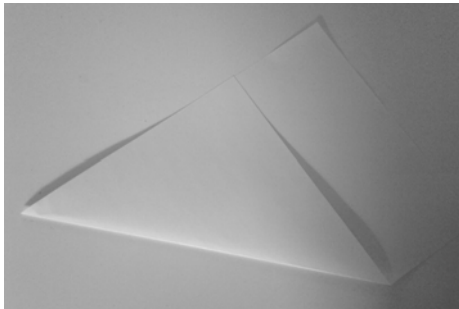
1. Taita paperi kuvan mukaisesti siten, että toiseen raunaan muodostuu kolmio. Leikkaa ylimääräiseksi jäävä suikale pois.
2. Käännä kolmion kiinni oleva reuna vasemmalle.
3. Taita kolmio keskeltä.
4. Käännä kolmion kiinni oleva reuna taas vasemmalle. Piirrä viivat kolmioon, jätä 1 senttimetri irti vasemmasta reunasta. Leikkaa viivojen mukaan.
5. Avaa taitettu kolmio. Laita liimaa suikaleisiin, jotka ovat sisimpänä ja taita ne kiinni toisiinsa.
6. Käännä neliö toisin päin, niin että liimaamasi palat jäävät pöytää vasten. Taita seuraavat suikaleet kiinni toisiinsa, laita liimaa vain suikaleiden päihin. Käännä taas työ toisin päin ja jatka, kunnes olet saanut kaikki suikaleet kiinni omaan pariinsa.
7. Valmiina tähden sakaran tulisi näyttää tältä (katso kuvaa). Tee sakaroita yhteensä kuusi kappaletta.
8. Kun kuusi sakaraa on valmiina, yhdistä ne toisiinsa. Ota kolme sakaraa ja laita liimaa jokaisen sakaran alareunaan sekä keskikohtaan. Yhdistä sakarat painamalla niitä toisiinsa, ja odota kunnes ne pysyvät kiinni. Tee näin lopuille kolmelle sakaralle. Kun molemmat ryppäät ovat valmiit voit yhdistää ne toisiinsa. Laita molempien ryppäiden alareunaan sekä keskikohtaan liimaa. Paina yhteen tiukasti. Keskikohdan voi myös vahvistaa nitojalla.
9. Kiinnitä tähteen naru ja laita roikkumaan.

✘ Ensimmäisen työvaiheen ohittamiseksi voidaan antaa ohjattaville 6 valmiiksi neliön (15x15) mallista paperia!

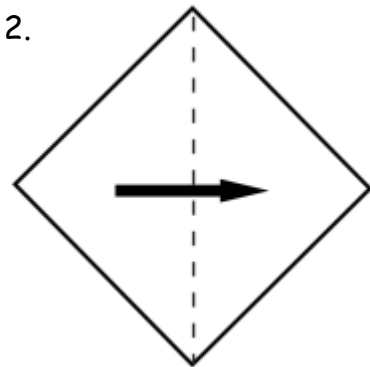
✘ Leikkaamisen helpottamiseksi voi tehdä viivaimella valmiit viivat, joita pitkin pitää leikata!

Kuvat Punomo.fi, A-M Järvisalo 2007

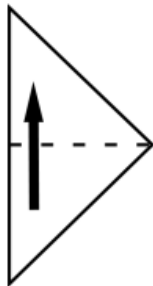
1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

6.10 Käpysydän

Tarvikkeet:

- kartonki tai pahvi (värillistä!)
- kynä
- sakset
- lankaa
- liimaa (joka kuivuu nopeasti!)
- käpyjä
- nauhaa
- teippiä

1. Piirrä sydän kartongille.
  2. Leikkaa sydän irti kartongista.
  3. Laita sydämen toiselle puolelle lanka ja kiinnitä se teipillä kummastakin puolesta.
  4. Käännä sydän niin, että lanka on pöytästä vasten.
  5. Ota käpy ja kasta se liimaan.
  6. Aseta käpy sydämen päälle ja paina kovasti.
  7. Ota uusi käpy ja kasta se taas liimaan. Paina käpy kiinni sydämeen.
- Tee näin niin monta kertaa, että sydän on täynnä käpyjä.
8. Lopuksi voit koristella käpysydämen laittamalla siihen rusetin tai jättää sen ilman koristeita!

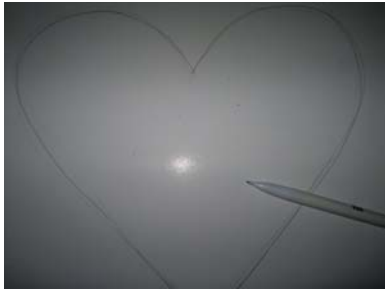
✕ Ohjaajat voivat valmiiksi piirtää sabluunat, joita voi käyttää apuna sydämen piirtämiseen. Tässä mallissa pohja on selkeytensä vuoksi tehty valkoisesta kartongista!

✕ Jos saksien käyttö on hankalaa, niin kuvan voi pistellä irti neulan avulla.

✕ Käpyjen tilalla voi käyttää mitä tahansa, esim. nappeja, manteleita, helmiä.

✕ Sydämen tilalle voi tehdä esimerkiksi pyöreän pohjan.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

6.11 Paperikulho

Tarvikkeet:

- muovinen astia, jonka voi päällystää, esim. viinirypälerasia
- vanhoja kirjoja tai lehtiä
- astia vesi-liima-seokselle
- vesi-liima-seos (2 osaa vettä, 1 osa erikeeperiä)

1. Revi sivuista suikaleita.
2. Laita suikaleet vesi-liima-seokseen. Anna olla 5 minuuttia.
3. Ota yksi märkä suikale astiasta. Laita suikale päällystettävän astian nurkkaan. Laita aluksi jokaiseen nurkkaan yksi suikale.
4. Laita suikaleita astian sisäpuolelle.
Peitä kaikki kohdat märillä suikaleilla.
5. Laita vielä jokaiseen nurkkaan yksi suikale.
6. Voit laittaa suikaleita astian ulkopuolelle.
7. Jatka niin kauan, että koko astia on peitetty suikaleilla.
8. Laita astia pöydälle kuivumaan. Laita astian pohja kattoa kohti.

✕ Astian voi päällystää sisäpuolelta esim. silkkipaperilla.

✕ Tällä tekniikalla voi päällystää myös pahvia!

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

6.12 Kynttilän päällystäminen

Tarvikkeet:

- pöytäkynttilä tai kilokynttilä
- lautasliina
- pehmeä pensseli
- decoupage-lakka
- sakset

1. Valitse lautasliinasta kuva josta pidät.
2. Irrota kuva saksilla. Voit myös repiä kuvan irti.
3. Kuvan alla on kaksi (2) valkoista kerrosta paperia. Irrota paperit varovaisesti toisistaan.
4. Ota kynttilä. Laita kynttilään lakkaa.
5. Paina irrottamasi kuva kynttilään pensselin avulla. Voit käyttää myös sormiasi. Muista olla varovainen! Paperi repeää helposti.
6. Laita lakkaa kuvan päälle. Käytä apunasi pensseliä.
7. Laita kynttilä kuivumaan.

✘ Lakan sijasta voit käyttää vesi-liima-seosta

(1 osa vettä, 1 osa erikeeperiä)!

✘ Lautasliinasta voi myös repiä kiinnitettäviä palasia!

✘ Koristeluun voi lisätä kimalletta sekä tarroja!

✘ Kynttilää poltettaessa on muistettava varovaisuus. Lakattu kuva jää yleensä pystyyn kynttilän palaessa pois. Ei ole suositeltavaa vuorata kynttilää kokonaan kuvalla. Kynttilä tulee aina polttaa palamattomalla alustalla!

1.

2.

3.

4.

5.

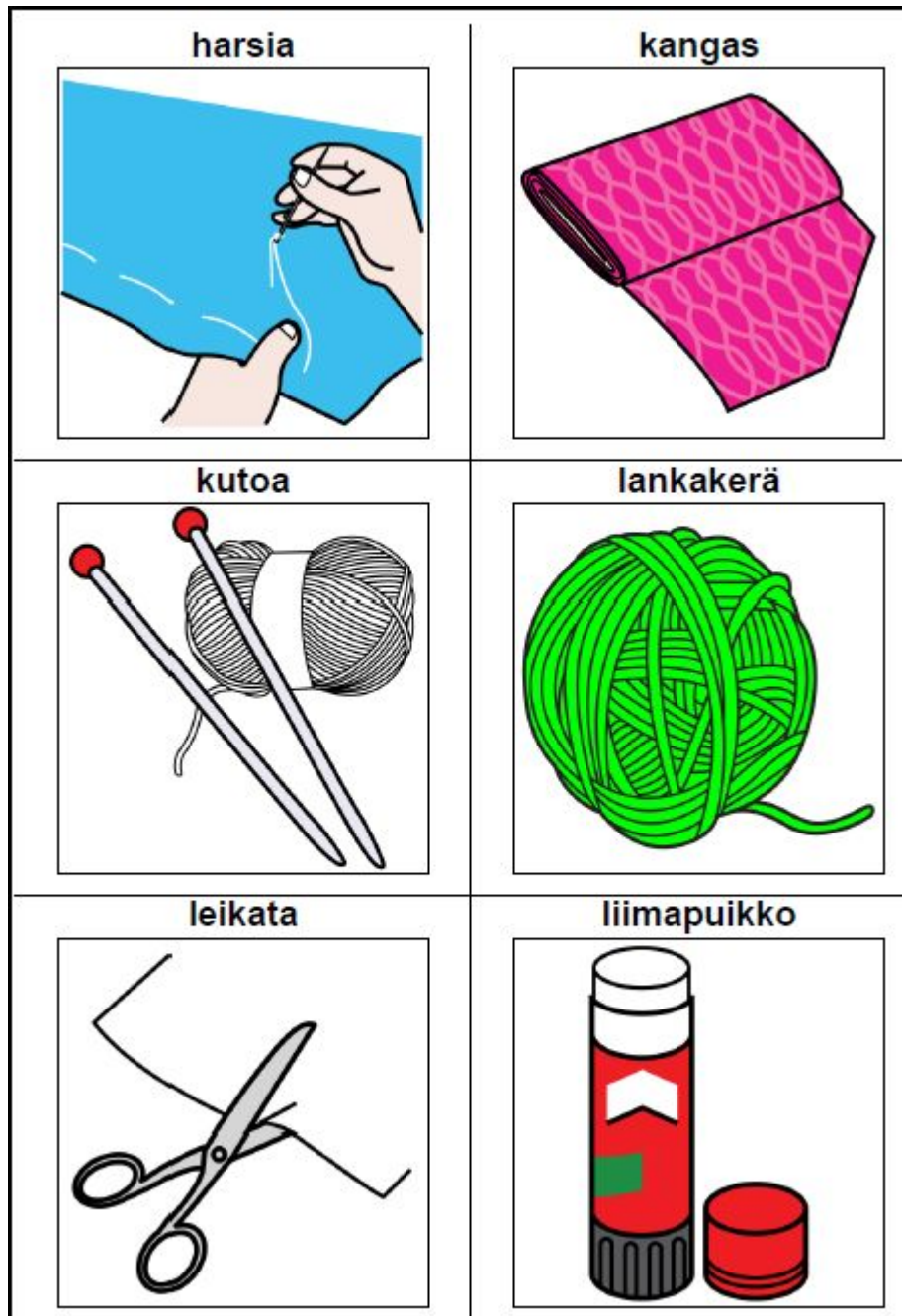

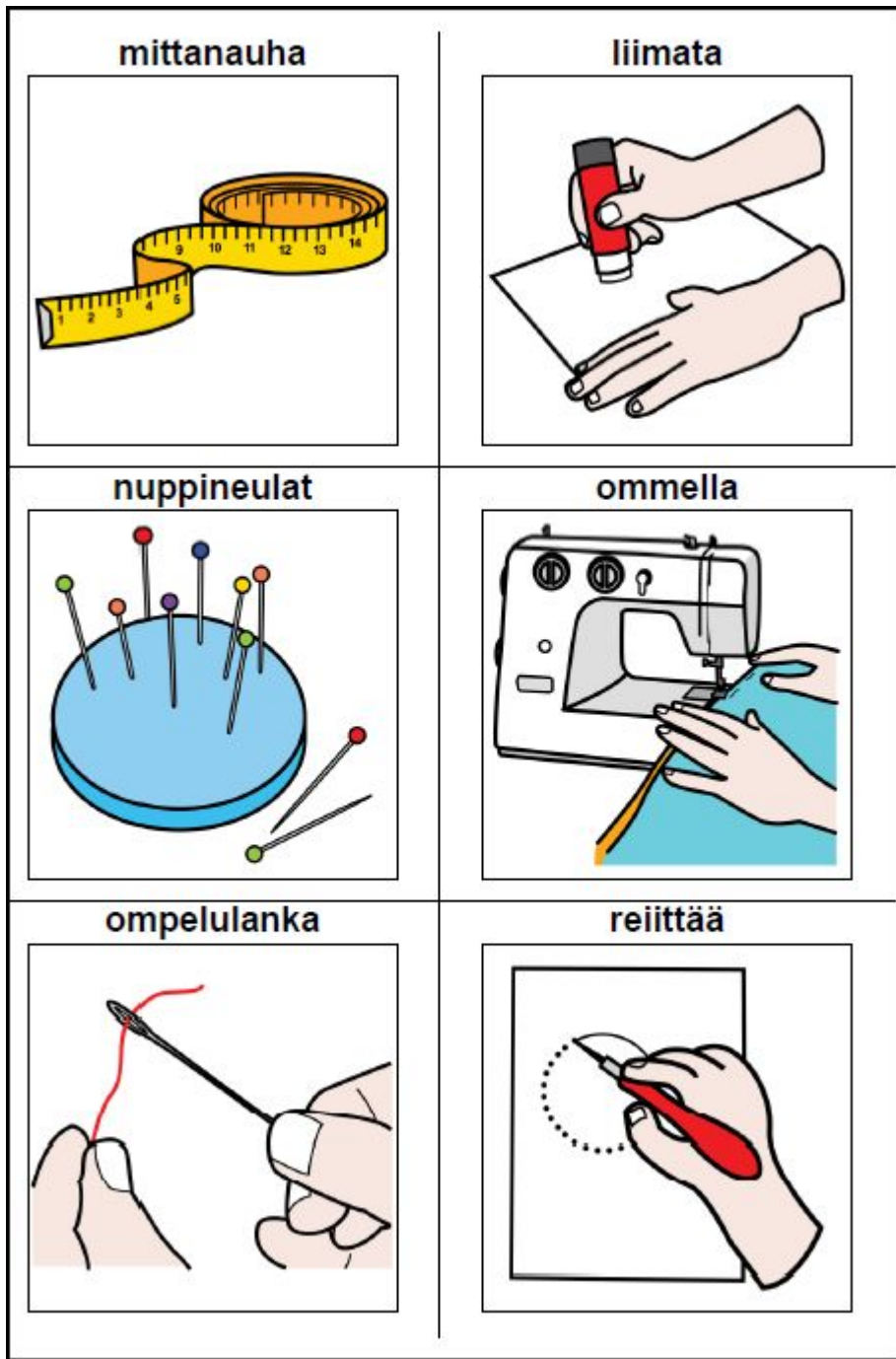
6.

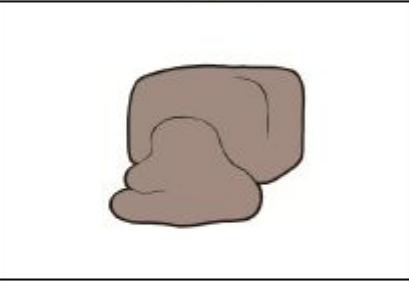
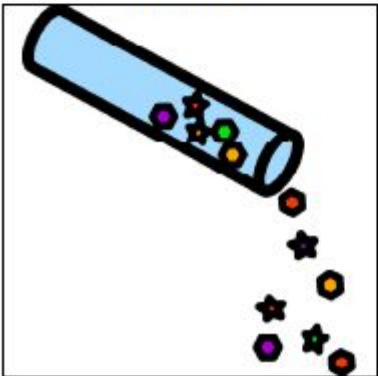

7 APUKUVIA KÄDENTAITOJEN OHJAAMISEEN

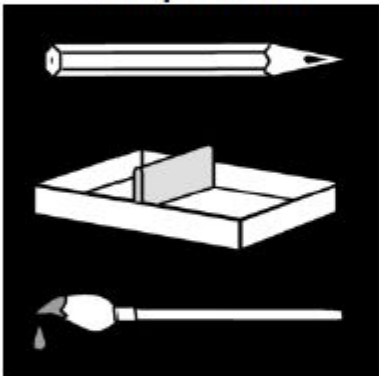
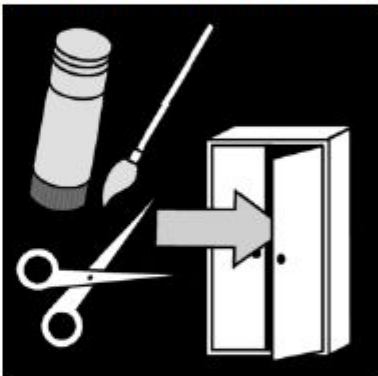
Kuvat: Papunetin kuvatyökalu

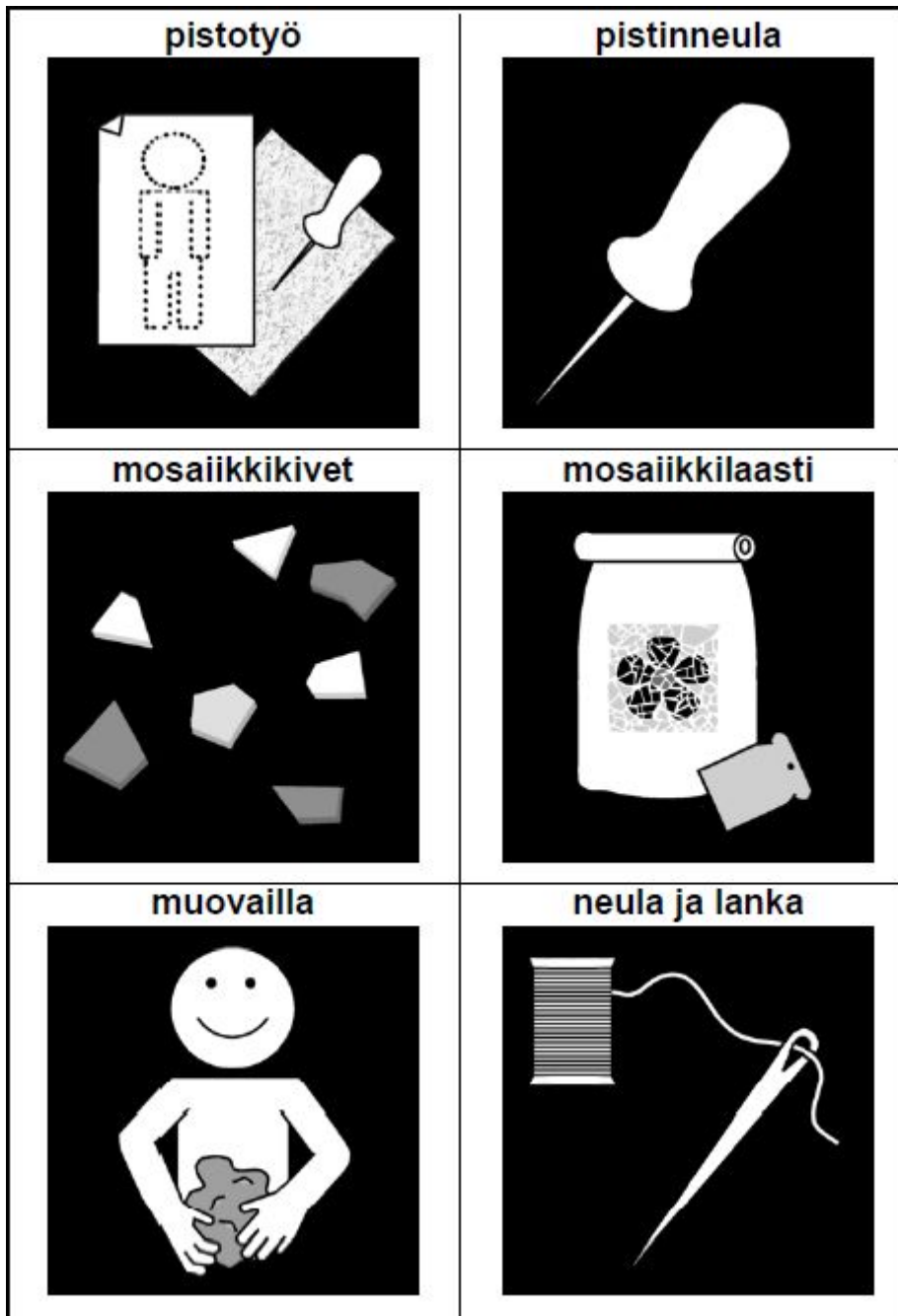

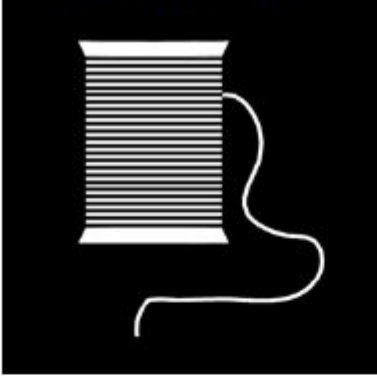
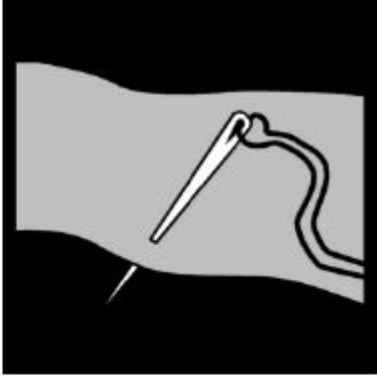
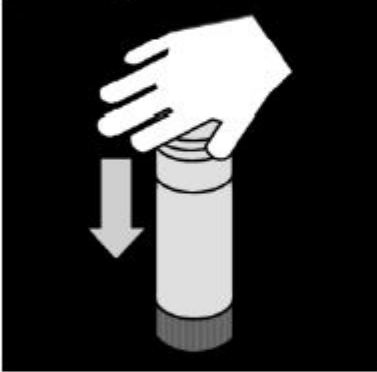
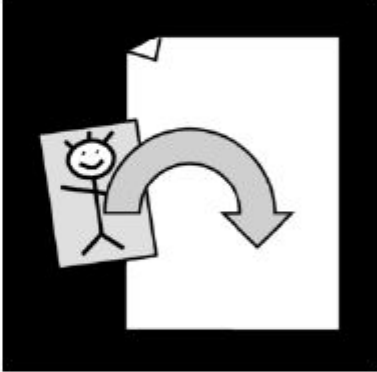
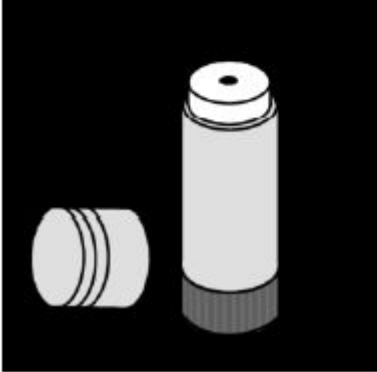

<p>sakset</p> 	<p>teippirulla</p>
<p>askarella</p> 	<p>savi</p>
<p>kimalle</p> 	<p>virkata</p>

<p>tehdä mosaiikkityötä</p> An illustration showing a square mosaic project. The mosaic is composed of various sized and shaped pieces of material, some dark and some light. A hand is shown holding a small square piece of mosaic, ready to be placed on the project. A small white object, possibly a sponge or brush, is also visible.	<p>tehdä helminauha</p> An illustration of a beaded necklace. A string of beads is shown, with a needle and thread being used to thread a bead. The beads are of various colors and patterns, including solid colors and textured patterns.
<p>silkkipainatus</p> An illustration of silk printing. It shows a pencil, a rectangular tray containing a block of ink, and a brush. The brush is shown dipping into the ink tray.	<p>siivota askarteluvälineet</p> An illustration of cleaning craft supplies. It shows a bottle of glue, a brush, a pair of scissors, and a small box. An arrow points from the scissors towards the box, indicating the action of cleaning or organizing the supplies.
<p>sakset</p> An illustration of a pair of scissors, shown in an open position.	<p>pujottaa helmiä</p> An illustration of stringing beads. A needle and thread are shown, with a string of beads being threaded through the needle. The beads are of various colors and patterns.

<p>ompeulanka</p> 	<p>ommella</p>
<p>liimapuikko, painaa korkki kiinni</p> 	<p>liimata</p>
<p>liimapuikko</p> 	<p>askartelu</p>